

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra filmových studií

Diplomová práce

Bc. Ivana Poláková

**Historik umění a film. Kinematografické aktivity Jiřího
Kotalíka v letech 1967–1990**

Art historian and film. Cinematographic activities of Jiří Kotalík in the
years 1967–1990

Praha 2022

Vedoucí práce: prof. PhDr. Ivan Klimeš

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 14. srpna 2022

Bc. Ivana Poláková

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucímu mé diplomové práce prof. PhDr. Ivanu Klimešovi za cenné a podnětné rady a připomínky. Dále děkuji vedoucímu Archivu Národní galerie v Praze Mgr. Tomáši Hylmarovi za pomoc v orientaci v nezpracovaném osobním fondu Jiřího Kotalíka. Můj dík patří také pracovníkům archivů za zpřístupnění dokumentů vztahujícím se k mé diplomové práci, jmenovitě Mgr. Tomáši Lachmanovi, Mgr. Aleně Šlingerové a Mgr. Kristýně Doležalové z Národního filmového archivu, Petru Vojtovi a Miladě Sládkové z České televize, Viktorovi Krásenskému z Národního archivu a Mgr. Markétě Mercové, Dr. a Heleně Holické z Muzea Kroměřížska. V neposlední řadě děkuji své rodině, přátelům a Honzovi za podporu a trpělivost.

Klíčová slova

Jiří Kotalík, Národní galerie v Praze, Veletržní palác, film, výtvarné umění, dokumentární film, film o umění, Arsfilm Kroměříž, filmové festivaly, Československá televize, popularizace umění

Keywords

Jiří Kotalík, National Gallery in Prague, Trade Fair Palace, film, fine arts, documentary, fine arts film, Arsfilm Kroměříž, film festivals, Czechoslovak television, popularization of art

Abstrakt

Jiří Kotalík (1920–1996) byl významným historikem, teoretikem a kritikem výtvarného umění a dlouholetým ředitelem Národní galerie v Praze (1967–1990). Ačkoli bylo jeho primárním zaměřením výtvarné umění, jeho nezpracovaný osobní archivní fond obsahuje důkazy o jeho dlouhodobé spolupráci s filmovými institucemi a Československou televizí. Kotalík byl členem nebo předsedou poroty na několika československých a zahraničních filmových festivalech, jako odborný poradce se podílel na značném počtu filmů a pořadů o výtvarném umění především z produkce Krátkého filmu a Československé televize a jako ředitel Národní galerie v Praze usiloval o propojení filmu a výtvarného umění v rámci výstavní praxe. Cílem této diplomové práce je seznámit její čtenáře s tímto dosud netknutým tématem.

Abstract

Jiří Kotalík (1920–1996) was an important historian, theoretician and critic of fine arts and long-term director of the National Gallery in Prague (1967–1990). Although his primary focus was the fine arts, his personal archive contains evidence of his long-term collaboration with film institutions and Czechoslovak Television. Kotalík was a member or a chairman of the jury at several Czechoslovak and foreign film festivals, as an expert advisor he participated in a considerable number of films and programs about fine arts, mainly from the production of Short Film and Czechoslovak Television, and as a director of the National Gallery in Prague he strove to connect film and fine arts as part of exhibition practice. The aim of this thesis is to familiarize its readers with this hitherto untouched topic.

OBSAH

ÚVOD.....	10
1 ZDROJE A STAV VÝZKUMU.....	13
2 JIŘÍ KOTALÍK.....	16
2.1 Osobní a profesní život.....	16
2.2 Kotalík a Národní galerie	18
2.2.1 Filmové aktivity v rámci NG	20
2.3 Kotalík a film.....	23
2.3.1 První pracovní zkušenosti s filmem	23
2.3.2 Přístup Jiřího Kotalíka k problematice filmů o umění.....	24
3 JIŘÍ KOTALÍK A FILMOVÉ FESTIVALY	28
3.1 Arsfilm Kroměříž.....	28
EXKURZ: VZNIK A VÝVOJ ARSFILMU KROMĚŘÍŽ	30
3.1.1 Udělování cen, fungování poroty a Jiří Kotalík jako její předseda	42
3.1.2 Ukončení festivalu a pokusy o jeho znovuoživení.....	47
3.2 Festival filmů pro děti Gottwaldov.....	58
3.3 Festival animovaného filmu ANIMAFILM v Českých Budějovicích	62
3.4 Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary	64
3.5 Mezinárodní festival filmů o umění a životopise umělců Asolo	68
4 SPOLUPRÁCE KOTALÍKA A ČESKOSLOVENSKÉ TELEVIZE	70
4.1 Dosavadní spolupráce NG s ČST	70
4.2 Spolupráce NG a ČST po nástupu Jiřího Kotalíka	71
4.3 Výtvarné umění na obrazkách	72
4.4 Prameny poznání	73
4.5 Mistrovská díla Národní galerie v Praze	74
5 ZÁVĚR.....	80
6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY	82
7 SEZNAM ZKRATEK.....	85

PŘÍLOHA 1: SEZNAM FILMŮ, NA KTERÝCH SE PODÍLEL JIŘÍ KOTALÍK.....	I
PŘÍLOHA 2: SEZNAM DÍLŮ POŘADU <i>PRAMENY POZNÁNÍ A MISTROVSKÁ DÍLA NÁRODNÍ GALERIE V PRAZE</i>	II
PŘÍLOHA 3: DOPIS JIŘÍHO LEHOVCE JIŘÍMU KOTALÍKOVÍ ZE DNE 28. ŘÍJNA 1980	IV
PŘÍLOHA 4: DOPIS EVY FRIEDRICHOVÉ JIŘÍMU KOTALÍKOVÍ ZE DNE 28. BŘEZNA 1985	VII
PŘÍLOHA 5: KORESPONDENCE MEZI JIŘÍM KOTALÍKEM A A. F. ŠULCEM [PRAVDĚPODOBŇĚ 1974–1975]	X
PŘÍLOHA 6: DOPIS JIŘÍHO KOTALÍKA EDUARDU HOFFMANOVÍ ZE DNE 10. PROSINCE 1979	XIII
PŘÍLOHA 7: ZPRÁVA O UKONČENÍ FESTIVALU ARSFILM KROMĚŘÍŽ.....	XIV

Úvod

Jedním z prvních úkolů, který mi byl přidělen po mém nástupu do Archivu Národní galerie v Praze (ANG), byla spolupráce na inventarizaci obsáhlého osobního fondu profesora Jiřího Kotalíka, uznávaného historika a teoretika výtvarného umění, který byl ředitelem Národní galerie v Praze (NG) v letech 1967–1990. Při procházení korespondence, kterou vedl s domácími i zahraničními institucemi, jsem začala poměrně často narážet na důkazy o jeho spolupráci s filmovými institucemi a Československou televizí (ČST). Po bližším zkoumání napříč archivním fondem mi došlo, že jeho zaujetí pro film nebylo pouze nárazovou záležitostí, ale film, a především samozřejmě film o umění, byl tématem, které pro Kotalíka hrálo důležitou roli. Hlavním úkolem, který jsem si ve své diplomové práci vytyčila, je seznámení čtenářů s tímto dosud netknutým tématem.

Ačkoli důkazy o Kotalíkově zaujetí filmem lze najít již ve 40. a 50. letech 20. století, obdobím, které je pro tuto diplomovou práci stěžejní, je rozmezí let 1967–1990, kdy Kotalík zastával funkci ředitele Národní galerie v Praze. Důvodem pro výběr tohoto období je na jedné straně přístup k archivním dokumentům, které spravuje Archiv Národní galerie v Praze, na straně druhé je to fakt, že Kotalíkova spolupráce s filmovými institucemi byla v tomto období nejintenzivnější. Tuto skutečnost lze vysvětlit například obecným nárůstem filmů o výtvarném umění, kterým se dostávalo více pozornosti díky festivalu Arsfilm Kroměříž, a také tím, že Kotalíkova spolupráce již neměla pouze ryze osobní charakter, ale prolínala se s činností Národní galerie v Praze.

Vzhledem k tomu, že většina archivních materiálů, ze kterých jsem čerpala, je dosud nezpracovaná a nedostupná, věnovala jsem první kapitolu právě jejich detailnějšímu popisu a současnému stavu výzkumu.

Druhá kapitola je věnována osobnosti Jiřího Kotalíka, a to ve třech rovinách. První část ve stručnosti sumarizuje Kotalíkův osobní a profesní život. Důvodem pro tuto stručnost je fakt, že ačkoli lze Kotalíkovo jméno spojit s filmem, jeho hlavním zájmem bylo výtvarné umění a detailnější rozbor jeho zaměření jako historika a teoretika umění není pro tuto diplomovou práci relevantní. Stěžejní pro tuto práci je naopak druhá část pojednávající o Jiřím Kotalíkovi jako řediteli Národní galerie, a kromě obecných informací obsahuje Kotalíkovy pokusy o šíření filmů přímo v NG.

V poslední části se věnuji Kotalíkovým kinematografickým aktivitám před jeho nástupem do funkce ředitele NG a jeho vlastním textům, ze kterých lze alespoň rámcově vyvodit jeho přístup ke kinematografii.

Třetí kapitola ukazuje Jiřího Kotalíka ve funkci člena či předsedy poroty na československých a zahraničních filmových festivalech. Její první část je věnována festivalu filmů o umění Arsfilm Kroměříž, na němž měl Jiří Kotalík celkem osmkrát funkci předsedy poroty. Vzhledem k tomu, že jsem při mém výzkumu měla možnost nahlédnout do velkého množství archivních materiálů, které se týkaly samotného festivalu (tedy i těch jeho aspektů, které se přímo neváží na osobu Jiřího Kotalíka), rozhodla jsem se do této kapitoly mimo Kotalíkův podíl či spolupráci Národní galerie zahrnout také obecné informace, které v práci uvádím ve formě exkurzu. Dalším důvodem pro samostatnou kapitolu je fakt, že díky Arsfilmu se filmy o umění dostaly do širšího povědomí, samotná existence festivalu zapříčinila stimulaci výroby filmů o umění a též zde vzniklo místo pro diskuse o funkci těchto filmů pro společnost. Tento exkurz obsahuje informace o zasazení Arsfilmu do kontextu československých festivalů a specializovaných zahraničních festivalů o umění, které probíhaly ve stejném období, okolnostech vzniku festivalu a změnách odehrávajících se v jeho osmnáctiletém období činnosti.

Další část je pak věnována soutěžní porotě a Jiřímu Kotalíkovi jako jejímu několikanásobnému předsedovi. V závěrečné části této kapitoly jsem se pokusila zjistit, proč byla činnost festivalu po roce 1981 ukončena, jelikož Kotalík toto ukončení velice kritizoval a sám se pokoušel učinit kroky k jeho obnovení.

Jiří Kotalík nebyl porotcem pouze na festivalu Arsfilm Kroměříž, ačkoli tam byla jeho aktivita nejvíce pravidelná a dlouhodobá. V dalších částech třetí kapitoly jsem se zaměřila na ostatní filmové festivaly, na kterých Kotalík nějakým způsobem participoval, většinou jako člen nebo předseda poroty. Jednalo se především o Festival filmů pro děti Gottwaldov, Festival animovaného filmu v Českých Budějovicích ANIMAFILM a Mezinárodní filmový festival v Karlových Varech, ačkoli v posledních dvou jmenovaných byla Kotalíkova účast spíše nárazová. Jako člen mezinárodní poroty se zúčastnil také Mezinárodního festivalu o umění a životopise umělců v italském městě Asolo.

Kromě spolupráce s filmovými institucemi a účasti na filmových festivalech Kotalík dlouhodoběji spolupracoval také s Československou televizí, a to především při

produkcí filmů a pořadů o výtvarném umění. Jeho působení zde bylo už částečně jiného charakteru, jelikož již neprobíhalo pouze za účelem propagace výtvarného umění, ale také propagace Národní galerie a jejích sbírek. Tato spolupráce je obsahem čtvrté kapitoly.

Vzhledem k tomu, že zkoumané období se téměř překrývá s obdobím tzv. normalizace v Československu, zasahovaly politické okolnosti jak do Kotalíkova života, tak například do podoby filmů o umění nebo do fungování festivalu Arsfilm Kroměříž. Protože jsem si zvolila uměleckou oblast, která nebyla politickou situací ovlivněna tolik, jako například produkce hraných filmů, politický kontext jsem sice ve své práci zohlednila, pro mnoho událostí v této práci ale není zásadní.

Cílem, který jsem si pro tuto diplomovou práci vytyčila, je podhalení dosud (především vzhledem k charakteru nezpracovaných archivních materiálů, ze kterých jsem vycházela) netknutého tématu spolupráce Národní galerie a jejího ředitele Jiřího Kotalíka s filmovými institucemi a Československou televizí a nalezení nových poznatků, které se váží především k propagaci výtvarného umění skrze filmy v období normalizace.

1 Zdroje a stav výzkumu

Pro mou diplomovou práci byla klíčová práce s archivními prameny. Po nalezení prvních několika dokumentů, které dokazovaly spolupráci Jiřího Kotalíka a filmových institucí a ČST, jsem začala hledat hlouběji v archivních materiálech. Pracovala jsem s hypotézou, že Jiří Kotalík ve funkci ředitele Národní galerie cíleně spolupracoval na rozvoji propojení filmu a výtvarného umění (resp. propagaci výtvarného umění skrze filmy) a že tato spolupráce byla dlouhodobějšího charakteru.

Hlavní badatelské otázky, které jsem si při hledání v archivních materiálech kladla, byly následující: Měl Jiří Kotalík sám hlubší zájem o film nebo jeho spolupráce s filmovými institucemi vycházela pouze z potřeb Národní galerie? Jaký druh filmu byl středem jeho zájmu? Jakým způsobem uvažoval o filmech o umění? V jakých aktivitách spojených s filmem se během období 1967–1990 (případně i dříve) podílel?

Prvním krokem bylo zkoumání přímo Kotalíkova osobního fondu v ANG, který je v době vzniku této diplomové práce pouze částečně zpracovaný. Rozsah fondu je úctyhodných 42 běžných metrů a obsahuje například osobní doklady, korespondenci s institucemi i jednotlivci, dokumentaci různých témat či osob, Kotalíkovy vlastní rukopisy, rozhovory a fotografie.

Při třídění Kotalíkovy korespondence s československými institucemi jsem vyčlenila všechny instituce filmové a ČST. Na radu vedoucího archivu Mgr. Tomáše Hylmara, který je s fondem seznámen detailněji, jsem další informace hledala v Kotalíkově dokumentaci, která kromě dokumentů o výtvarném umění a umělcích obsahovala také dokumentaci týkající se filmů o umění či pořadů o umění z produkce ČST. Následně jsem procházela fond Národní galerie (1945–1990), především Kotalíkovu korespondenci se jmenovanými institucemi, případně s jednotlivci, ale také interní sdělení ředitele, dále výroční zprávy ze sledovaného období, ve kterých jsem hledala informace o tom, zda obsahovaly také zprávy týkající se spolupráce s filmem a televizí, případně jaký měla spolupráce charakter.

Dalším archivem, který jsem v rámci bádání navštívila, byl archiv Muzea Kroměřížska, ve kterém jsou uloženy především závěrečné zprávy z některých ročníků festivalu Arsfilm, záznamy z jednání organizačního štábu, korespondence a propagační materiály (brožury, programy, plakáty atd.). Díky knihovně Muzea Kroměřížska jsem měla možnost pracovat se všemi ročníky festivalového Zpravodajství, které bylo

vydáváno každý festivalový den. Z informací v něm obsažených jsem si vytvořila statistiku za celé období činnosti festivalu, abych byla schopna sledovat změny, které se v průběhu festivalu odehrávaly, a také aby bylo možné nahlédnout festival komplexně.

V neposlední řadě jsem hledala také ve spisovém archivu České televize, který spravuje například korespondenci týkající se účasti tehdejší ČST na festivalu Arsfilm Kroměříž, a také doklady k pořadům ČST o Národní galerii, na kterých se Jiří Kotalík odborně podílel.

V Národním filmovém archivu jsem vyhledávala v nezpracovaných fondech institucí. Konkrétně mi byl poskytnut přístup do archivního fondu Ústřední ředitelství Československého filmu. Původně jsem předpokládala, že bude možné nalézt některé informace také ve fondu Ústřední půjčovna filmů (ÚPF), především odpovědi na otázky ohledně založení festivalu Arsfilm, jelikož zaměstnanci ÚPF měli být iniciátory vzniku prvního ročníku. Bohužel se tam při rešerších pracovníků archivu téma Arsfilm vůbec neobjevilo. Kromě tématu Arsfilm jsem žádala také o materiály týkající se spolupráce s NG nebo přímo s Jiřím Kotalíkem, ani jedno však nebylo při rešerši nalezeno. V NFA jsem ostatně měla možnost nahlížet do kartonů týkajících se přímo Arsfilmu a dále také do zápisů z porad vedení ČSF, kde se téma Arsfilmu (ačkoli okrajově) vyskytovalo.

V Národním archivu jsem požádala o nalezení materiálů ve fondu Ministerstva kultury. Byl nalezen pouze jeden spis, který se týká žádosti Ministerstva školství ČSR adresované Ministerstvu kultury ČSR o stanovisku k obnovení přehlídky Arsfilm.

O Jiřím Kotalíkovi dosud neexistuje žádná ucelená publikace. Zatím jediným pokusem o nahlédnutí Kotalíka v širších souvislostech je pamětní tisk k 75. výročí jeho narození *Historik umění Jiří Kotalík*, který sestavili Jiří Jaskmanický a Blahoslav Černý z jednotlivých příspěvků osobností, které Kotalíka osobně znaly. Podrobněji se životu Jiřího Kotalíka věnuje Veronika Černá v jedné kapitole nedávno vydané diplomové práce *Jiří Kotalík a Spojené státy americké* (2022, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta).

K tématu festivalu Arsfilm byla vydána publikace k 15. výročí konání festivalu v roce 1978, která se složena především z příspěvků zástupců institucí, které se podílely na pořádání a organizaci přehlídky. V roce 1982 a 1983 se Arsfilmem Kroměříž zabývala studentka FAMU Eva Solařová, která napsala dvě závěrečné seminární práce: *Arsfilm Kroměříž a jeho úloha v esteticko-výchovném procesu v naší*

společnosti (1982) a *Arsfilm a arsfilmy* (1983). Ačkoli obě práce obsahují některé styčné body s částí mé diplomové práce věnované *Arsfilmu*, autorka nemohla mít v době vzniku těchto prací k dispozici interní archivní materiály, ke kterým jsem měla přístup, a zároveň ani v jedné práci není (vzhledem k době vzniku zcela pochopitelně) zohledněna politická situace v Československu a její vliv na změny odehrávající se v průběhu fungování festivalu.

2 Jiří Kotalík

2.1 Osobní a profesní život

Jiří Kotalík se narodil 22. července 1920. Po absolvování gymnázia v Křemencově ulici v Praze v roce 1939 byl zapsán na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, vzhledem k uzavření vysokých škol během okupace však musel studium přerušit. Během tohoto období se vyučil krejčím a stal se redaktorem časopisu *Pražská móda*. Sám se však jazykově a vědecky vzdělával a ihned po skončení 2. světové války v roce 1945 se vrátil k vysokoškolskému studiu.¹ Studoval obor dějiny umění – historie na FF UK pod vedením Antonína Matějčka, Josefa Cibulky a Jana Květa, doktorát získal v roce 1952 po obhájení dizertační práce *Miloš Jiránek: kořeny realismu v jeho díle výtvarném*.²

Dodnes je také považován za teoretika Skupiny 42, o jejímž vzniku řekl: „*Od let 1940–1941 jsem se postupně seznamoval s jednotlivci, kteří se pak záhy sešli ke společné cestě pod názvem Skupina 42. Nejprve s Janem Smetanou, který mi byl věkem i zájmy nejbližší, záhy též s ostatními na podkladě jejich obrazů příležitostně vystavovaných: František Gross, František Hudeček, Kamil Lhoták, Jan Kotík, o něco později Karel Souček a Bohumír Matal, také sochař Ladislav Zívř a fotograf Miroslav Hák. Ale za jejich teoretika jsem se nepokládal. Tím byl spíše Jindřich Chaloupecký.*“^{3,4}

Významné bylo také Kotalíkovo pedagogické působení na Akademii výtvarných umění v Praze. Mezi lety 1958–1961 byl docentem, od roku 1961 do roku 1990

---

¹ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Osobní doklady, Životopis, b. d.

² Miroslav Kudrna, Šedesátiny Jiřího Kotalíka. *Umění: časopis Kabinetu pro teorii a dějiny umění Československé akademie věd* 28, 1980, s. 385.

³ Jiří Kotalík, Toužili jsme přispívat k proměně světa (v rozhovoru se Zdeňkem Hojdou). *Dějiny a současnost* 17, 1995, c. 3, s. 39.

⁴ Ohledně Kotalíka jako teoretika Skupiny 42 se konkrétněji vyjádřil Jan Smetana: „*Naše seskupení mělo velké štěstí, že našlo dva teoretiky, kteří se vzájemně ideálně doplňovali. Zatímco práce [Jindřicha] Chaloupeckého se rozvíjela spíše na bázi filozoficko esejistické, byla aktivita [Jiřího] Kotalíka vždy budována z pozic přísně objektivních, uměnovědných a hluboce výtvarně erudovaných. Je ovšem hned k tomu nutno dodat, že jeho znalosti už v raném mládí byly doslova encyklopedické a jeho zájmy zahrnovaly nejenom výtvarné umění, ale stejně i literaturu, filozofii a historii.*“ Jiří Jaskmanický, *Historik umění Jiří Kotalík: pamětní tisk k 75. výročí narození*. Praha: Galerie Paideia 1995, s. 10.

profesorem a mezi lety 1960–1967, tedy než přijal funkci ředitele NG, byl rektorem AVU.⁵ Jako pedagog se, stejně jako historik a galerista, zabýval zejména výtvarným uměním a umělci 19. a 20. století.

Kotalík byl také členem československých i zahraničních organizací. Z českých to byla především Československá akademie věd v Praze (ČSAV), kde měl v Ústavu teorie a dějin umění pozici zástupce ředitele (1954–1958), člen korespondent (od roku 1965) a akademik (od roku 1981). Kromě ČSAV byl členem výtvarného odboru Umělecké besedy, Sdružení českých umělců grafiků (SČUG) Hollar a Spolku výtvarných umělců (SVU) Mánes. Ze zahraničních, respektive mezinárodních institucí bych zmínila Mezinárodní asociaci výtvarných kritiků (AICA)⁶, Mezinárodní radu muzeí (ICOM), Mezinárodní sdružení historiků umění (CIHA) a Evropskou společnost pro kulturu (SEC).⁷

Poměrně netradiční je Kotalíkova publikační činnost. Zatímco výčet publikací, které napsal, čítá pouze několik málo monografií o výtvarných umělcích, jeho aktivita v rámci odborných článků, studií či úvodních textů k výstavám je velice obsáhlá.^{8,9} Zde je možné spatřit Kotalíkův přístup k výtvarnému umění a jeho propagaci, jelikož právě kratší texty měly větší potenciál dostat se k širšímu okruhu čtenářů než obsáhlé monografie.

---

⁵ Tamtéž, s. 46.

⁶ Dle korespondence se Kotalík v rámci AICA společně především s profesorem na univerzitě v Lausanne René Bergerem zamýšlel nad „*problematikou nové interpretace výtvarného umění, které přinesl film a zejména pak televize*“. Spisový archiv České televize, Ve2 171/1184, Dopis Jiřího Kotalíka šéfredaktorovi HRVP Antonínu Ryskovi ze dne 8. ledna 1985.

⁷ Jiří Jaskmanický, *Historik umění Jiří Kotalík...*, s. 46.

⁸ Úvodních textů k výstavám napsal minimálně 120, článků či studií více než 500. Toto jsou údaje z databáze Abart, která shromažďuje informace mj. o výstavách, umělcích a historících umění. Viz Archiv výtvarného umění, Databáze Abart, Osoby – Jiří Kotalík. (online). Dostupný na: <<https://cs.isabart.org/person/8950>> [cit. 20. 7. 2022].

⁹ Ke Kotalíkově publikační činnosti se v rozhovoru vyjádřila historička umění profesorka Milena Bartlová: „*Máme tendenci ho [Jiřího Kotalíka] trochu upozad'ovat, protože nepsal knihy – není pro nás dostatečným vědcem. Jenže v archivu Národní galerie se nachází jeho pozůstalost, kde má nepublikované a velmi zajímavé texty.*“ Viz Milena Bartlová, *Zvědavost je moje životní prokletí* (online). Dostupný na: <<https://art.ceskatelevize.cz/360/milena-bartlova-zvedavost-je-moje-zivotni-prokleti-LqvgI>> [cit. 8. 8. 2022].

Dle Kotalíkova osobního fondu lze nahlédnout šíři jeho aktivit ve spolupráci s dalšími institucemi. Kromě československých galerií a dalších kulturních institucí je třeba zmínit jeho rozsáhlou korespondenci s institucemi zahraničními. Nejintenzivněji byl v kontaktu s Francií, Německem, Itálií, Brazílií a Spojenými státy americkými.¹⁰ I přesto, že největší část korespondence se zahraničím se pojí ke Kotalíkově funkci ředitele NG, probíhala také před jeho nástupem do NG a pokračovala také po jeho odchodu.

Jiří Kotalík zemřel ve věku 75 let 26. ledna 1996. Jeho syn Jiří Tomáš Kotalík (1951–2020) byl také historikem a teoretikem umění a architektury a pedagogem na Akademii výtvarných umění, jako jeho otec.

2.2 Kotalík a Národní galerie

Jiří Kotalík byl do funkce ředitele Národní galerie jmenován ministrem školství a kultury v únoru 1967. Před jeho jmenováním byl v této funkci Jan Krofta, který byl odvolán kvůli potížím, které v NG nastaly kvůli rozporům s Uměleckoprůmyslovým muzeem a personální krizi.¹¹ Ještě před jeho nástupem do funkce ředitele však s NG spolupracoval jako člen vědecké rady a akviziční komise, podílel se také na přípravě výstav (například na výstavě Miloše Jiránka, Antonína Slavíčka nebo Jana Preislera).¹²

Důvody pro jmenování Kotalíka ředitelem NG popsal Mgr. Tomáš Hylmar: „*Jiří Kotalík se bezesporu jevil jako vhodný kandidát na ředitele Národní galerie v Praze. V Československu patřil mezi přední teoretiky, kritiky a historiky umění. Na mezinárodní úrovni byl opakovaně pověřován zastupováním na významných akcích v oblasti kultury. Vyhovoval i z politického hlediska, své členství v KSČ zahájil už v roce 1946 a v roce 1963 se dokonce stal členem Ideologické komise ÚV KSČ.*“¹³

---

¹⁰ Kotalíkova komunikace s USA probíhala i přes normalizaci v Československu.

¹¹ Tomáš Hylmar, „Vyvést Národní galerii z izolace...“: Jiří Kotalík a Národní galerie v letech 1967 až 1970. *Bulletin Národní galerie v Praze* 30, 2020, s. 200.

¹² Jiří Kotalík, Toužili jsme přispívat k proměně světa. (rozml. Zdeněk Hojda). *Dějiny a současnost: historicko-vlastivědná revue Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí a ministerstva školství a kultury* 17, 1995, c. 4, s. 40.

¹³ Tomáš Hylmar: "Vyvést Národní galerii z izolace..." ..., s. 201.

Za dobu Kotalíkova vedení NG proběhla personální a strukturální reorganizace instituce. Po roce 1968 a s nastupující normalizací v Československu byl členem komise, která vytvářela posudky na vedoucí zaměstnance, zda byli politicky vhodní pro svou funkci. I přes odvolání několika vedoucích pracovníků však existují důkazy o tom, že v průběhu své funkce Kotalík v NG „ukrýval“ některé zaměstnance s nevyhovujícím kádrovým profilem.¹⁴

Z hlediska akviziční politiky bylo Kotalíkovým záměrem soustředit se kromě doplňování stávajících sbírek na moderní a současné umění, a především na opravdu kvalitní a významná díla. Zároveň se zasloužil o zvýšení počtu zahraničních akvizic, což se týkalo nákupů ze zahraničí, ale také mezinárodních výměn.¹⁵ Kromě akviziční činnosti se rozvíjela také činnost výstavní. Probíhaly výstavy nejen národních umělců, vystavována byla také díla zahraniční, zejména pak díla umělců ze západní Evropy. Zároveň vzrostl počet výstav věnovaným modernímu a současnému umění.¹⁶

Svou funkci v NG shrnul v roce 1995 následovně: *„Přišel jsem do Národní galerie se třemi předsevzetími: 1) Zveřejnit všechny bohaté sbírky, rozvinout výstavní činnost a vřadit instituci do širokého povědomí našeho kulturního života v celé rozloze státu. 2) Navázat širokou a trvalou mezinárodní spolupráci s čelnými institucemi Evropy a světa. 3) Postavit Moderní galerii (s názvem původního založení) pro sbírky českého a evropského umění 19. a 20. století. První dva úkoly se, myslím, podařilo se ctí splnit; třetí, bohužel, ztroskotává před finální realizací, jež po obsahové a koncepční stránce byla po léta připravována (jako by tu byla ve hře stará a dlouholetá kletba, která už tolikrát záměr v průběhu uplynulého století zmařila). A druhý, snad ještě tíživější neúspěch: nepodařilo se mi nalézt člověka, který by byl ochoten, schopen a odhodlán pokračovat v předsevzaté práci. Dva z těch, kteří k tomu byli dezignováni, si vzala předčasná smrt. A lidi nízké a podlé nepoznáš z dotazníků a posudků, ba ani z jejich řečí.“¹⁷*

Funkci ředitele NG opustil Jiří Kotalík odchodem do důchodu v roce 1990, ačkoli vzhledem k politickým okolnostem a k faktu, že jako člen KSČ reprezentoval období

---

¹⁴ Tamtéž, s. 202.

¹⁵ Tamtéž, s. 203-204.

¹⁶ Tamtéž, s. 199.

¹⁷ Tamtéž.

fungování NG v době socialistického Československa, by pravděpodobně musel svou funkci dříve nebo později opustit.

2.2.1 Filmové aktivity v rámci NG

Fond Národní galerie obsahuje také důkazy, ač ve většině případů útržkovité, o tom, že se Jiří Kotalík pokoušel uskutečnit některé filmové aktivity v rámci NG. Kotalíkovým záměrem bylo například v rámci NG vybudovat filmotéku obsahující filmy o výtvarném umění. Od svých zaměstnanců si nechával vypracovat seznamy československých filmů o umění, se kterými by mohl pracovat jako s doprovodnými programy na výstavách či promítáních pro zaměstnance. V rozhovoru¹⁸ v roce 1982 na otázku ohledně nákupu filmů z festivalu Arsfilm uvedl: *„Jistě, začínáme teď kupovat všechny. Ted' se tady zakládá archiv. Máme sice jisté problémy s koupí pořadů, které jsou jen na Ampexu, musíme si nejprve opatřit tu techniku, ale chci to u nás mít, protože my počítáme s tím, že v budoucnu to bude pravidelnou součástí výstav a jakýchkoli akcí pořádaných Národní galerií“*.¹⁹ Kromě technických potíží provázejících nákup filmů do NG byl Kotalík také upozorňován na fakt, že pokud by byly do NG nakoupeny všechny dostupné filmy o umění, docházelo by k duplicitě s Československým filmovým ústavem a s dalšími filmovými archivy, což bylo *„proti zásadám dokumentační a archivní práce“*.²⁰

V oddělení vědeckých informací NG byla vedena a průběžně doplňována kartotéka filmů o výtvarném umění na základě kartotéky Československého filmového ústavu a katalogů Arsfilmu pro případ, kdyby si NG potřebovala určitý film vypůjčit. Dále byly v tomto oddělení uloženy filmy týkající se přímo NG. Vybudování rozsáhlejší

---

¹⁸ Jedná se o neupravený záznam rozhovoru Evy Solařové s Jiřím Kotalíkem. Rozhovor vznikl pro autorčinu závěrečnou seminární práci, ve které je však použito pouze několik částí, většina rozhovoru nebyla v diplomové práci použita. Vzhledem k tomu, že tento text není upravený, jsou v něm obsaženy gramatické chyby (nejčastěji chyby v interpunkci či překlepy), které jsem v případě citací edičně upravila pro lepší čtenářský komfort.

¹⁹ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Rozhovory, Záznam rozhovoru /neupravený/ Evy Solařové s profesorem Jiřím Kotalíkem konaný 9. září 1982.

²⁰ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Záznam pro ředitele Jiřího Kotalíka od vedoucí Oddělení vědeckých informací M. Vanýskové ze dne 6. prosince 1981.

filmotéky naráželo na významné překážky, a to nedostatek úložného prostoru pro filmové pásy, a především nevyhovující místnosti pro uskladnění s vlhkostí vzduchu kolem 86 procent.^{21,22}

V období, kdy byl Kotalík ředitelem NG, vznikl také návrh na vybudování audiovizuálního centra ve Veletržním paláci, které mělo fungovat samostatně vedle připravované moderní galerie.²³ NG měla na tomto projektu spolupracovat zejména s Československým filmovým ústavem (ČSFÚ). S tím spojené debaty se odehrávaly přibližně od roku 1986, audiovizuální centrum mělo být vytvořeno a zprovozněno pro veřejnost v roce 1990.

V roce 1986 proběhlo jednání zaměstnance NG Jaroslava Vančáta s tehdejším vedoucím technického oddělení ČSFÚ Vladimírem Opělou, na kterém byly popsány možnosti ČSFÚ na participaci při započnutí provozu audiovizuálního centra.²⁴ *„Čs. filmový ústav má připravenou dohodu o sdružení finančních prostředků, v němž by přispěl částkou 1 mil. Kčs na zařízení videocentra, jehož by byl programovým provozovatelem. Předpokládá vybudování víceúčelového studijního kina, vybaveného všemi druhy projekčních zařízení /16 i 35 mm, dia/, technikou na simultánní překlad do čtyřech jazyků, smyčkou pro individuální zesílení zvuku, osvětlením křesel pro psaní poznámek při promítání, apod. Dále vybudování čtyř kabin s videoreprodukcí a sálu pro projekční video. Jako člen Mezinárodní federace filmových archivů má ČFÚ právo k nekomerčnímu využití všech snímků, které získal výměnou. Je schopen zajistit programy, které budou korespondovat jak se stálými, tak výměnnými expozicemi NG.*

---

²¹ ANG, fond Národní galerie (1945–1990), Záznam pro ředitele Jiřího Kotalíka od vedoucího metodického oddělení Radomila Hrušky ze dne 9. října 1981.

²² Archiv Národní galerie v Praze v současné době spravuje 52 filmových pásů a 162 videokazet s tematikou výtvarného umění a Národní galerie.

²³ Ve Veletržním paláci došlo 14. srpna 1974 k rozsáhlému požáru. O dva roky později v roce 1976 se stal sídlem NG, která pracovala na jeho rekonstrukci. Veletržní palác byl zprovozněn až na konci roku 1995, kdy již Jiří Kotalík nebyl ředitelem NG, ačkoli ve funkci ředitele byla oprava a zprovoznění Veletržního paláce jedním z jeho hlavních cílů. V současné době slouží jako výstavní prostor NG pro moderní a současné umění. Viz Národní galerie v Praze, Veletržní palác (online). Dostupný na: <<https://www.ngprague.cz/o-nas/budovy/veletrzni-palac>> [cit. 23. 7. 2022].

²⁴ V tomto dokumentu je audiovizuální centrum nazýváno videocentrem. Viz ANG, fond Národní galerie (1945–1990), Zpráva o schůzce se s. Opělou, vedoucím technického oddělení Čs. filmového ústavu v Praze dne 26. 5. 1986.

*Dále předpokládá vybavení zde uloženého archívu fondem kopií o výtvarném umění, fondem videokazet, které by byly k dispozici Národní galerii.*²⁵

Spolupráce byla odůvodněna následovně: „Národní galerie a Československý filmový ústav jako správci specifických fondů umění se dohodly, že budou úzce spolupracovat na uchování, vědeckém zpracování a prezentaci děl výtvarného a filmového umění. Filmové umění je nedílnou součástí kultury 20. století a úzce souvisí s vývojem moderního výtvarného umění. Proto bude prezentováno společně s expozicemi ostatní výtvarné kultury. Současná výstavní činnost ve výtvarné kultuře není představitelná bez umocnění jinými druhy umění, mezi nimiž film zaujímá zvláště významné místo.“²⁶

V navrhované první etapě spolupráce se měly obě instituce navzájem seznámit se svými fondy a na jejich základě vytvořit katalog všech filmů vztahujících se k výtvarnému umění a postupně vybudovat koncepci videotéky. Dále byly naplánovány veřejné projekce filmů o výtvarném umění v Ponrepu, které by byly lektorsky vedeny pracovníky NG. Provozovatelem audiovizuálního centra měl být ČSFÚ, který měl mít v pronájmu prostory s možností videoprojekce a promítací síní s následujícím programem: *„Předpokládaný hrací profil promítací síně se bude skládat obvykle ze dvou dopoledních a tří odpoledních a večerních představení denně mimo pondělí. [...] Videoprojekce budou v provozu obvykle v rámci návštěvní doby galerie.*“²⁷ Fondy ČSFÚ měly být zároveň využívány i při vernisážích a dočasných expozicích.²⁸

Další doklady spolupráce na projektu audiovizuálního centra mezi NG a ČSFÚ se mi již nepodařilo dohledat, s velkou pravděpodobností z tohoto konceptu sešlo zaprvé z důvodu odloženého otevření Veletržního paláce a zadruhé kvůli změně vedení NG po roce 1990. Při pohledu na recenze týkající se nově otevřeného Veletržního paláce z roku 1996 se v žádném textu nenachází žádné zmínky o audiovizuálním centru nebo jakémkoli filmovém promítání.²⁹

---

²⁵ Tamtéž.

²⁶ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Návrh zásad spolupráce mezi Národní galerií a Československým filmovým ústavem ze dne 24. července 1987, s. 1.

²⁷ Tamtéž, s. 2.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Viz například jedno číslo časopisu Ateliér věnované otevření Veletržního paláce. *Ateliér: čtrnáctideník současného výtvarného umění* 9, 1996, c. 7.

2.3 Kotalík a film

2.3.1 První pracovní zkušenosti s filmem

Ačkoli se Kotalík nejvíce zajímal o film až v období, kdy byl ředitelem Národní galerie (a z tohoto období nejintenzivněji v 70. a 80. letech), i v dřívějším období je možné nalézt některé materiály, které dokazují jeho zájem o film již ve 40. či 50. letech.

Prvním z nich je korespondence mezi Kotalíkem a Československou filmovou společností z roku 1948.³⁰ Kotalík byl k 1. květnu 1948 přijat jako scénárista – adept na externí práce pro VII. Výrobní skupinu³¹ Výroby dlouhých hraných filmů. Jeho pracovní náplň byla popsána následovně: „*Vaší povinností a úkolem jest spolupráce nejméně na jednom scénosledu schváleném FIUSEM³² a nejméně na jednom scénáři, rovněž schváleném FIUSEM, a to do konce roku 1948.*“³³ Kotalíkův pracovní poměr byl uzavřen na osm měsíců, tedy do 31. prosince 1948. V rámci této práce vytvořil posudky například k filmům Alfreda Radoka nebo Jiřího Muchy.³⁴

Dle další nalezené korespondence, která byla vedena mezi Kotalíkem a Bohumilem Šmídou, spolupracoval Kotalík v rámci této pracovní dohody na filmu *Hroudy a železo*³⁵, jehož scénář měl za úkol analyzovat z kulturně historického hlediska a opravit chyby. Ve velkém scénosledu měl pak učinit dramatické úpravy, které byly vázány na úpravu figury Václava a figuru Františka Veverky. Dle dopisu, který Kotalíkovi zaslal Miroslav Fábera, chtěl Kotalík upravit scénosled zrychlením tempa, což Fábera (ač s pochopením) rozporoval kvůli „*zachování koloritu doby a zábavnosti námětu*“.³⁶ Korespondence dokládající další spolupráci na scénářích z tohoto období se v archivním fondu nenachází.

---

³⁰ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Dopis Československé filmové společnosti [podpis nečitelný] o přijetí Jiřího Kotalíka jako scénáristy ze dne 20. května 1948.

³¹ Jednalo se o Výrobní skupinu Řezáč – Fábera – Šmíd.

³² Filmový umělecký sbor.

³³ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Dopis Československé filmové společnosti [podpis nečitelný] o přijetí Jiřího Kotalíka jako scénáristy ze dne 20. května 1948.

³⁴ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Posudky ke scénosledům, 1948.

³⁵ Jedná se pravděpodobně o nerealizovaný film *Hroudy a železo* o bratrancích Veverkových.

³⁶ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Dopis Miloslava Fábery Jiřímu Kotalíkovi ze dne 15. července 1948.

Od roku 1955 do roku 1989 působil Kotalík jako odborný poradce filmů o výtvarném umění, a to především z produkce Krátkého filmu. Za toto období se podílel minimálně na šestnácti filmech, spolupracoval například s A. F. Šulcem na filmu *Osvobozená paleta* (1963), s Helenou Třeštíkovou na dokumentu *Dvě jubilea Jana Zrzavého* (1973) či s Jiřím Lehovcem na filmu *Krajina jako obraz SVĚTA* (1981).³⁷

2.3.2 Přístup Jiřího Kotalíka k problematice filmů o umění

Informace o přístupu Jiřího Kotalíka ke kinematografii lze alespoň rámcově vyčíst především ze dvou textů, ve kterých se k tomuto tématu přímo vyjadřoval. Texty jsou od sebe vzdáleny minimálně třicet let, je potřeba je tudíž vnímat odděleně, jelikož za tak dlouhou dobu jistě došlo k určitému názorovému posunu. Zatímco první text lze považovat za Kotalíkovo rané zamyšlení nad problematikou vztahu filmu a výtvarného umění, myšlenky v rozhovoru s Evou Solařovou z roku 1982 jsou již ovlivněny Kotalíkovou dlouhodobou spoluprací s filmovými institucemi.

Nad problematikou vztahu filmu a výtvarného umění se Kotalík zamýšlel ve své úvaze *Výtvarné umění a film*³⁸, která pravděpodobně vznikla ve 40. nebo 50. letech 20. století.³⁹ Na začátku úvahy upozorňuje na fakt, že jako historik umění (tedy podle jeho slov „nepovolaný“) se pohybuje na území, které je určeno estetikům. Zároveň ale píše, že estetikové se sami od sebe nezabývají spojitostí filmu a výtvarného umění, ačkoli, podle Kotalíka „*by to bylo thema dozajista lákavé*“. Tato úvaha vyznívá jako první zamyšlení se nad vztahem výtvarného umění a filmu.

V první části se autor zamýšlí nad podobou filmem rozhybaných obrazů (například Brueghelových vesničanů či Degasových baletek) a nad problematikou

---

³⁷ Seznam filmů, na kterých se Kotalík podílel a které jsou evidovány Národním filmovým archivem, uvádím v Příloze 1. Byl mi poskytnut také soupis televizních filmů a pořadů, ve kterých Kotalík nějakým způsobem figuroval. Jelikož Kotalíkova role v těchto pořadech a filmech není v soupisu blíže specifikována, data pro mě byla obtížně interpretovatelná, a proto jsem se rozhodla je pro svou práci nevyužít.

³⁸ Jednalo se pravděpodobně o přípravu sloupku do novin nebo časopisu. Zda byl text publikován, případně kde, se mi nepodařilo dohledat.

³⁹ Přesné datum není na rukopisu označeno. Vycházím však z Kotalíkova způsobu psaní, který je charakteristický přibližně pro toto období a z jeho umístění mezi dalšími dokumenty z téhož období.

vztahu výtvarného umění a konkrétně českého filmu. Kotalík předpokládá, že tvůrce filmu o umělci by se zajisté „nesmírně poučil o fyzickém i duchovním životě umělcově“ a „o psychologii tvůrčího procesu“, než by dokázal zobrazit obraz umělce. V této souvislosti se zmiňuje o filmu s herci Zitou Kabátovou a Oldřichem Novým, aniž by však konkrétní film jmenoval.⁴⁰

Kromě možnosti filmu zpodobnit slavné obrazy či život umělců upozorňuje Kotalík také na další, na první pohled ne tolik zřetelné, propojení filmu a výtvarného umění: „*Neboť i jinak ještě dostává se výtvarné umění k filmu a do filmů. Do interiérů, soukromých i veřejných, architekt s rekvizitářem připraví a nakašírují všechny potřebné do nejmenších podrobností i chlupů. Jelikož na stěny obývatelných místností jest konvenční zvyklostí věšít obrazy, věší se tam i ve filmu. Všeljaké obrazy: spanilé břízky na mýtině, mořské vlnobítí o rozměru mnoha čtverečních decimetrů, proč ne i nahaté slečny u vody či na otomanu, znovu a pro všechny Hradčany, sem tam koťátko s bavlnkou a staříčkový dědoušek se psem. Všeljaké obrazy.*“⁴¹

Obrazy, které jsou zde popsány, označuje Kotalík posléze jako kýče (resp. poukazuje na to, že jsou označovány jako kýče) a dodává, že vzhledem k velké působnosti filmu se skrze něj diváci mohou poučit i o takovémto druhu výtvarného umění.⁴²

Kotalíkův postoj k filmu lze o něco hlouběji pochopit z rozhovoru s Evou Solařovou z roku 1982. Ačkoli je rozhovor věnován převážně festivalu Arsfilm, obsahuje také otázky ohledně Kotalíkova názoru na filmy o umění, respektive na československé filmy o umění, na formu a kvalitu tehdejší produkce a na jeho celkový pohled na problematiku popularizace umění.⁴³

Význam, který mohl mít film a případně televize, při upozorňování veřejnosti na celou oblast výtvarného umění popsal následovně: „*Vždyť film je obrovským médiem*

---

⁴⁰ S největší pravděpodobností se jedná o film *Život je krásný* (1940), kde Zita Kabátová hraje malířku a Oldřich Nový spisovatele, který se převléká za stařečka, aby jí mohl stát modelem. Viz Národní filmový archiv, Filmový přehled, *Život je krásný* (online). Dostupný na: <<https://www.filmovyprehled.cz/cs/film/395931/zivot-je-krasny>> [cit. 16. 7. 2022].

⁴¹ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Rukopisy, text Výtvarné umění a film, b. d.

⁴² Tamtéž.

⁴³ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Rozhovory, Záznam rozhovoru /neupravený/ Evy Solařové s profesorem Jiřím Kotalíkem konaný 9. 9. 1982.

v poznávání výtvarného umění a architektury, že dovede vyložit víc než ten kunsthistorik tím psaným slovem. Nakonec je známo, že dnes s televizí spolupracují i vynikající odborníci, protože vědí, že tady mají možnost sdělit něco jinak než tradičními prostředky.“⁴⁴ Kromě možnosti zasáhnout větší množství diváků tak Kotalík upozorňuje také na aspekt rozdílnosti výkladu psaného textu a filmového obrazu.

Kotalík vnímal tři druhy filmu o umění: životopisný medailon o jednotlivých osobnostech, medailon s rozbořem konkrétního díla a film, který pracuje s určitým uměleckým obdobím. Ať už jde ale o jakýkoli druh filmu o umění, Kotalík upozornil na fakt, že filmaři při tvorbě filmů o umění ne vždy využívají možností, které film nabízí, a měl poměrně jasnou představu o tom, jak by měl, resp. neměl, vypadat film o výtvarném umění: „A aby film o umění byl skutečně dobrým filmem o umění, musí vycházet ze své specifičnosti. Já se domnívám, že u nás ještě stále ve filmech o výtvarném umění přežívá takové pojetí, které vlastně je fotografováním určitého textu. Je tam spousta povídání – úplně zbytečného, že třeba necháváme ty umělce /žijící/ promlouvat do mikrofonů – někdy dost hloupě, a že čím lepší film o umění, tím tam má být míň řečí. Tzn., že film o umění může pracovat víc vizuelně, s prostředky filmového umění a může to dílo rozebrat divákovi, řekl bych daleko poutavěji, než stačí třeba psaná kritika nebo jakýkoli jiný výklad. Už tím, že může pracovat s detailem, švenkem, může uvést do toho díla, do jeho struktury, dále může svým způsobem evokovat atmosféru.“⁴⁵

Z hlediska potenciálního využití filmů o umění viděl Kotalík dvě hlavní možnosti. První z nich bylo promítání filmů o umělcích a jejich dílech v rámci výstav výtvarného umění v galeriích (podle něj již v této době využívaly filmy na výstavách světové instituce), druhá byla schopnost filmu sloužit ve vzdělávání na vysokých školách. On sám měl zkušenost ze svého pedagogického působení na AVU, kde s filmy při výuce dějin umění pracoval. Pokud měl při svých přednáškách k dispozici relevantní film, pouštěl ho svým studentům po ukázce diapozitivů a výkladu.⁴⁶

Ačkoli Kotalík věřil v možnost kvalitní popularizace výtvarného umění skrze filmy, k tehdejší československé produkci byl vcelku kritický: „Ale bohužel ti, kteří mají přímo v ruce tu výrobu, tzn. Televize, jednak KF – lidé si mohou filmy o umění přát, ale

---

⁴⁴ Tamtéž, s. 10

⁴⁵ Tamtéž, s. 1

⁴⁶ Tamtéž, s. 4.

*když se vyrábět nebudou, tak nebudou existovat nebo když se vyrobí a nedostatečně nebo špatně se použijí, s malou propagací, tak to také bude špatné. Já si myslím, že dnes se vyrábí, ne vždy obzíravě dramaturgicky, je třeba říci, dělají se dobré věci, taky se vyrábějí průměrné věci a nevyrábějí se věci, které by bylo třeba vyrábět, to za prvé, a nikdo s nimi potom nepracuje.*⁴⁷ Právě proto také viděl smysl v konání Arsfilmu Kroměříž, jehož existence nejen podněcovala filmová studia a ČST k výrobě filmů o umění, ale festival také sloužil k jejich propagaci.

---

⁴⁷ Tamtéž, s. 3.

3 Jiří Kotalík a filmové festivaly

Jiří Kotalík byl dlouhodobě a pravidelně předsedou poroty festivalu filmů o umění Arsfilm Kroměříž. Kromě této funkce, kterou v rámci festivalu zastával, využíval zkušenosti z festivalu a filmy zde uváděné při své další práci spojené s funkcí ředitele NG.

Arsfilm Kroměříž nebyl jediným festivalem, na kterém byl Kotalík členem či předsedou soutěžní poroty nebo se jiným způsobem podílel na organizaci. Kromě toho, že měl jako odborník schopnost hodnotit filmy o výtvarném umění, díky čemuž byl jmenován členem mezinárodní poroty na festivalu v italském městě Asolo, pro hodnocení výtvarné složky animovaných filmů byl opakovaně jmenován předsedou poroty pro animovaný film na Festivalu filmů pro děti Gottwaldov a stal se také předsedou poroty na prvním ročníku Festivalu animovaného filmu ANIMAFILM v Českých Budějovicích. Jako galerista se také podílel na doprovodném programu výstav na Mezinárodní filmovém festivalu v Karlových Varech.

3.1 Arsfilm Kroměříž

V této kapitole se podrobněji věnuji festivalu filmů o umění Arsfilm Kroměříž. Vytvoření samostatné kapitoly o festivalu Arsfilm Kroměříž jsem zvolila z několika důvodů. Prvním je fakt, že Kotalík se dlouhodobě a pravidelně podílel na přehlídce jako předseda poroty, zároveň ale nově nabyté informace o současné tvorbě filmů o umění využíval při popularizaci výtvarného umění v rámci Národní galerie.⁴⁸ Druhým důvodem je ten, že působnost Arsfilmu nebyla omezena pouze na jeho samotné konání, ale filmy na něm uvedené byly promítány v rámci doprovodných akcí v různých městech a zároveň díky němu byla stimulována další tvorba filmů o umění.

Pro představu o tom, v jaké době a souvislostech se festival odehrával, je obsahem této kapitoly také jeho zařazení do rámce filmových festivalů v Československu. Vzhledem k jeho tematické specifičnosti jsem hledala festivaly s podobným zaměřením, které se konaly ve stejném období v zahraničí.

---

⁴⁸ Jednalo se například o nákup filmů z jednotlivých ročníků Arsfilmu, které měly být uchovávány v Národní galerii pro účely jejich doprovodného promítání k výstavám.

První ročník festivalu Arsfilm Kroměříž⁴⁹ proběhl ve dnech 20. – 22. října 1964, poslední ročník pak 4. – 8. října 1981, konalo se tedy celkem osmnáct ročníků. Při zpracování tématu Arsfilmu se nabízelo chronologické rozdělení festivalu na několikaleté etapy. Vzhledem k tomu, že změny ve fungování festivalu probíhaly v průběhu celého jeho fungování, rozhodla jsem se detailněji zaměřit na první ročník a v následujících podkapitolách poukázat na změny v jednotlivých segmentech, jako jsou změny v koncepci, pořadatelsví, v kritériích výběru filmů, mezinárodní účasti či zahrnutí amatérské tvorby do programu festivalu. Při pohledu na vývoj přehlídky je také možné si povšimnout, že v letech po roce 1968 se pomalu začaly odehrávat určité změny vázané na politickou situaci, které jsou však spíše než celkové dílčí a jsou tedy zmíněny v kapitolách o jednotlivých změnách.

---

⁴⁹ Tehdy ještě s názvem *1. celostátní přehlídka filmů o umění*.

Exkurz: Vznik a vývoj Arsfilmu Kroměříž

Arsfilm v rámci specializovaných filmových festivalů v Československu i v zahraničí

V období zahájení festivalu Arsfilm Kroměříž již v Československu probíhalo několik filmových festivalů. Nejstarším je Mezinárodní filmový festival v Karlových Varech zahájený v roce 1946, o dva roky později v roce 1948 vznikl Filmový festival pracujících v Gottwaldově. Co se týče specializovaných festivalů, v roce 1964 vznikl festival zaměřený na vědeckotechnické filmy TECHFILM v Pardubicích, rok 1961 byl prvním rokem, kdy započal svou činnost Festival filmů pro děti v Gottwaldově.⁵⁰

V roce 1978⁵¹, kdy se odehrával 15. ročník Arsfilmu, bylo v Československu pořádáno 19 profesionálních a 8 amatérských filmových festivalů. Kromě již výše zmíněných přibýlo především větší množství festivalů specializovaných. Byl to například festival populárně-vědeckých filmů Academia film v Olomouci, festival Film a literatura v Karviné, festival filmů s ekologickou tematikou EKOFILM v Ostravě nebo TOURFILM specializovaný na propagační filmy cestovního ruchu ve Špindlerově mlýně.⁵²

Mezi lety 1958–1965 probíhal v zahraničí festival stejného zaměření jako Arsfilm, je tedy možné, že se pořadatelé Arsfilmu inspirovali právě u něj. Jednalo se o italský Mezinárodní festival uměleckých filmů a filmů o umění Bergamo (Gran Premio Bergamo Internazionale del Film sull'Arte e d'Arte), který v roce 1966 změnil své zaměření na tzv. artové filmy.⁵³ Ještě v době konání Arsfilmu vznikl také v Itálii Mezinárodní festival filmů o umění a životopise umělců v italském Asolu, jehož činnost byla zahájena v roce 1973.⁵⁴

---

⁵⁰ Přípravný štáb Arsfilmu, *15 let Přehlídky filmů o umění*. Kroměříž 1978, část A.

⁵¹ Tento rok jsem zvolila kvůli přehledu československých festivalů, který vyšel ve výroční publikaci Arsfilmu v roce 1978. Viz tamtéž.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Diego Cavallotti, Denis Lotti, Andrea Mariani, *Scrivere la storia, costruire l'archivio: Note per una storiografia del cinema e dei media*, Meltemi, Milano, 2021, s. 187.

⁵⁴ Asolo film festival, La storia (online). Dostupný na: <https://asoloartfilmfestival.com/?page_id=31> [cit. 15. 7. 2022]

Zahájení festivalu a podoba 1. přehlídky filmů o umění

Detailní informace o prvních myšlenkách na uspořádání filmového festivalu o výtvarném umění případně oficiální dokumenty dokládající debaty o potřebnosti právě takové specializované přehlídky se mi bohužel nepodařilo dohledat, ačkoli v oficiálních textech, které byly vydávány organizátory festivalu, lze nalézt náznaky toho, že festival nevznikl bez delšího plánování. Nápad na uspořádání festivalu filmů o umění měla již o několik let dříve údajně Národní galerie.⁵⁵ Často se v textech opakuje až romantický příběh o tom, jak dva zaměstnanci Ústřední půjčovny filmů, jmenovitě Běla Kapounová a Miloš Kocourek, při služební cestě v roce 1963 projížděli Kroměříží a byli natolik okouzleni památkami, architekturou a celkovou atmosférou města, že se rozhodli zvolit právě Kroměříž jako ideální místo pro konání festivalu filmů o umění. Skrze Krajský podnik pro film v Brně kontaktovali pana Plačka, který kontaktoval odbor školství a kultury MěNV, jehož předseda Vlastimil Zdráhal přislíbil podporu pro konání festivalu. Vše bylo nakonec schváleno také předsedou MěNV, a to dalo vzniknout festivalu filmů o umění, který v prvním roce svého fungování nesl název 1. celostátní přehlídka filmů o umění.⁵⁶

Podpora vedení Kroměříže byla nejen nezbytná pro uskutečnění festivalu, ale pro město také velice výhodná. V propagačních materiálech, které v průběhu let vycházely, se často objevují články či studie o Kroměříži, jejích dějinách, pamětihodnostech či o kulturním významu města. Kromě toho Kroměříž zajišťovala veškeré ubytování a služby pro návštěvníky festivalu, což mělo na město také pozitivní ekonomické dopady a přispívalo k jeho rozvoji.

Do organizace prvního ročníku festivalu se zapojilo Ministerstvo školství a kultury, Československý film, Národní galerie a MěNV v Kroměříži.⁵⁷ Miloš Živný, předseda organizačního štábu festivalu, k dělbě organizace jednotlivých institucí

---

⁵⁵ Tato informace je obsažena v textu pracovníka Národní galerie Ctirada Pazderky a v některých recenzích prvního ročníku přehlídky (*Ars film: zpravodajství 1. celostátní přehlídky filmů o umění*. Kroměříž: Ars film, 1964.) [Festivalové Zpravodajství (1964–1981) s programem, organizačními informacemi, rozhovory a studiemi vycházelo každý den konání festivalu. Pro další citace jsem zvolila jednotnou zkrácenou formu *Zpravodajství* (rok).].

⁵⁶ Přípravný štáb Arsfilmu, *15 let Přehlídky filmů o umění...*, část B.

⁵⁷ Mezi pořadateli bylo jmenováno také Poverenictvo SNR pre školstvo a kultúru. *Zpravodajství* (1964), nestr.

napsal: „Kroměřížští dostali na svá bedra ubytování a úpravu místa děje přehlídky – kulturního domu, a všechno ostatní, co patří k povinnosti hostitelů. Praha se zatím starala o program, sestavení poroty, přípravu témat pro Volnou tribunu atd.“⁵⁸

Datum konání první přehlídky byl stanoven na 20. – 22. října 1964. Zmíněné intenzivní přípravy započaly čtyři měsíce před jejím zahájením. Vzhledem k tomu, že přípravy probíhaly poměrně narychlo, vyskytly se během konání přehlídky určité potíže, což dokládají svědectví samotných organizátorů, ale také výpovědi některých návštěvníků. V průběhu přehlídky vznikla anketa, jejíž účastníci se měli vyjadřovat ke své spokojenosti či nespokojenosti s organizací. Většina respondentů ve svých odpovědích zmiňovala nevhodný a nedostatečně připravený prostor kroměřížského kulturního domu, jelikož na konci října byla již zima a prostory, kde se promítaly filmy, byly málo vytopené. Ze svědectví tedy vyplývá, že festivaloví hosté seděli při projekcích v kabátech, což snižovalo komfort podívané. Kromě otázky nedostatečného vytápění projekční místnosti se v některých odpovědích vyskytovala také kritika nepřesného časového rozvržení programu, některé jeho složky začínaly se zpožděním.⁵⁹

Anketa pro účastníky obsahovala také otázky ohledně spokojenosti s koncepcí přehlídky. Jelikož se jednalo o první, iniciační ročník, některé koncepční otázky ještě nebyly zcela dořešené. Většina organizátorů se shodla na poslání celé akce. Tím bylo upozornit na specifickou tvorbu filmů o výtvarném umění a zároveň skrze tyto filmy informovat širší publikum o významných umělcích a jejich díle. Zástupce Národní galerie Ctirad Pazderka, vedoucí pracovník propagačního oddělení⁶⁰, upozornil na možnost popularizace uměleckých děl v NG, často nedostupných pro většinu lidí.⁶¹ Otázka poukázání a podpory tvorby filmů o umění se opakovala i v odpovědích respondentů ankety. V otázce celkové koncepce již nepanovala taková shoda. Nejčastějším tématem, které bylo skloňováno, byla otázka zaměření festivalu na filmy pouze o výtvarném umění, případně o umění obecně. Někteří návštěvníci kritizovali příliš úzké žánrové rozpětí filmů, které byly z velké části věnovány pouze malířství či sochařství. Objevily se také požadavky o rozšíření tematického pole o architekturu a

---

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ ANG, Osobní spisy NG I, Pazderka, Ctibor, Jmenování do funkce, 12. října 1960.

⁶¹ *Zpravodajství* 1964, nestr.

užité umění, v některých případech také o ostatní umělecké druhy, například hudbu, literaturu, tanec nebo divadlo.⁶²

Na prvním ročníku přehlídky se promítalo celkem 22 soutěžních filmů věnovaných umění, jejichž výběr byl tematicky omezen – zařazeny byly pouze filmy týkající se výtvarného umění. Již při výběru filmů bylo zjištěno, že největší zastoupení mají filmy týkající se malířů a malířství, nedostatkové byly naopak filmy o architektuře a sochařství. Ačkoli většina vybraných filmů vznikla v Československu, zastoupeny byly také filmy zahraniční⁶³. Výběr filmů naopak nebyl podmíněn rokem vzniku filmu, jelikož účelem výběru bylo ukázat průřez československé i zahraniční tvorby filmů o umění. Právě z přístupu k výběru filmů je patrné, že pořadatelé přehlídky zamýšleli její budoucí pokračování a při vytváření koncepce spoléhali také na názory zúčastněných odborníků.

Předsedou soutěžní poroty 1. celostátní přehlídky filmů o umění byl režisér, scénárista, výtvarník a pedagog Eduard Hoffman. Funkci členů poroty zastávali výtvarníci Emil Cimbura a Vladimír Škranc, zaměstnanci Národní galerie Ctibor Pazderka a Jiří Šetlík, zaměstnanec Slovenské národní galerie Fedor Balla, dramaturg Studia loutkového a kresleného filmu Jan Poš, kameraman Československé televize Jindřich Grepl, dramaturg Študia krátkých filmů Martin Slivka, výtvarný a literární kritik Jindřich Chalupecký, vedoucí dramaturg Ústřední půjčovny filmů Ladislav Janžura, zástupce šéfredaktora časopisu Kino Jan Hořejší a zástupce Fondu slovenských výtvarných umění Ladislav Učník.⁶⁴

V prvním ročníku přehlídky nebyly ustanoveny soutěžní kategorie. Ve statutu festivalu bylo však jasně definováno, na základě jakých kritérií budou udělovány soutěžní ceny. *„Pořadatelé přehlídky jmenují třináctičlennou porotu, složenou z kulturních a filmových pracovníků. Porota udělí: Cenu za film, který nejlépe tlumočí výtvarné dílo, Cenu za film, který nejlépe popularizuje výtvarné umění a přispívá*

---

⁶² *Zpravodajství* 1964, nestr.

⁶³ Jednalo se především o filmy pocházející z Francie, NDR, Itálie a Belgie, po jednom byly zastoupeny USA, Španělsko a Holandsko. (*Zpravodajství* 1964, nestr.)

⁶⁴ *Zpravodajství* 1964, nestr.

*k jeho pochopení, Cenu za film, který nejlépe popularizuje čs. výtvarné umění, Cenu za vynikající kameramanskou práci a Zvláštní cenu poroty města Kroměříže.*⁶⁵

Součástí přehlídky byla kromě promítání soutěžních filmů také Volná tribuna⁶⁶, v jejímž rámci probíhala diskuse osvětových pracovníků s historiky umění, tvůrci filmů a filmovými distributory. Bylo možné diskutovat o tématech spojených s obsahem přehlídky. Na prvním ročníku přehlídky byly tématem Volné tribuny „Možnosti uplatnění filmu při popularizaci výtvarného umění“ a „Podmínky filmové tvorby v oblasti výtvarného umění“⁶⁷, což také dokazuje záměr pořadatelů šířit skrze přehlídku informace o výtvarném umění za pomoci kinematografie. Zde se nabízí myšlenka, že výběr tématu pro první Volnou tribunu iniciovala Národní galerie, ačkoli se mi v archivních materiálech nepodařilo dohledat žádný přímý důkaz. Národní galerie totiž pravděpodobně jako jediná z pořadatelů měla zájem přímo na popularizaci výtvarného umění skrze filmy.

Ke koncepci přehlídky se vyjadřovali také novináři v dobovém tisku.⁶⁸ Někteří autoři psali o nedostatečném koncepčním ukotvení přehlídky. Nejčastěji se objevoval právě spor mezi zastánci přehlídky o výtvarném umění a zastánci přehlídky o všech druhích umění. Novináři, stejně jako pořadatelé, se zamýšleli nad posláním této přehlídky i nad formou filmů o umění. Zamýšleli se nad tím, zda mají filmy plnit funkci pouze reportážní a umělecká díla (a jejich autory) jednoduše převyprávět nebo se pokusit o jejich uměleckou interpretaci. Časté bylo také volání po novějších filmech,

---

⁶⁵ Národní filmový archiv, Ústřední ředitelství československého filmu, R10/BI/2P/1K, nezpracováno.

⁶⁶ Volná tribuna jako místo pro otevřenou diskuzi odborníků fungovala od roku 1958 na Mezinárodním festivalu v Karlových Varech, je tedy možné, že odtud brali pořadatelé inspiraci pro její uspořádání v rámci Arsfilmu. Viz Martin Šrajger, *MFF Karlovy Vary pohledem československého tisku* (online). Dostupný na: <<https://www.filmovyprehled.cz/cs/revue/detail/mff-karlovy-vary-pohledem-ceskoslovenskeho-tisku>> [cit. 8. 8. 2022].

⁶⁷ *Zpravodajství* 1964, nestr.

⁶⁸ V tomto případě vycházím z výběru novinových článků, které byly zveřejněny ve *Zpravodajství* 1965. Vzhledem k tomu, že zde nejsou uvedeny přesné citace, pouze jméno autora a název novin/časopisu, nepodařilo se mi originální články dohledat. Ačkoli nepředpokládám, že by byly citace z periodik změněny redakcí vydávající *Zpravodajství*, s velkou pravděpodobností se nejedná o kompletní recenze a s tím také počítám při jejich interpretaci.

jelikož ty, které byly na přehlídce promítány, byly v některých případech výrazně starší.⁶⁹

Od prvního ročníku vycházelo každý den festivalu Zpravodajství, ve kterém byli návštěvníci festivalu a delegáti seznamováni nejen s organizačními záležitostmi, jako například s aktuálním statutem, složením poroty, programem promítání a doprovodných akcí, ale Zpravodajství zároveň obsahovalo také studie a referáty odborníků. Jejich nejčastějšími tématy byly informace o umělcích, o možnosti propagace umění díky filmu a o způsobech přístupu samotných filmařů k umění.

Změny v průběhu fungování festivalu

Ve srovnání několika prvních ročníků festivalu je možné si povšimnout, že podoba prvního ročníku nebyla (a pravděpodobně ani nebyla zamýšlena jako) definitivní. Pořadatelé a organizátoři reagovali na zpětnou vazbu, které se jim dostávalo díky anketě realizované přímo v průběhu festivalu, a také na ohlasy v tisku. Při zpracování změn v průběhu fungování festivalu jsem vycházela především ze statutů, které byly upravovány či zpřesňovány téměř každý rok, ze zápisů z jednání celostátního štábu Arsfilmu či závěrečných zpráv po konání festivalu.

První, a zároveň na první pohled nejvíce patrnou změnou, byla změna názvu. Druhý ročník festivalu byl pojmenován jako *2. celostátní přehlídka filmů o výtvarném umění* (bylo přidáno slovo „výtvarné“), pravděpodobně kvůli hlasům, které volaly po ujasnění koncepce festivalu a specifikaci, které konkrétní umění má být na festivalu reprezentováno. V letech 1966–1968 nesl festival název *Přehlídka filmů o umění* (kdy bylo slovo „výtvarné“ opět vynecháno) a teprve v roce 1969 se festival poprvé konal pod názvem *Arsfilm*⁷⁰ *Kroměříž*, což je název, který festival nesl až do ukončení činnosti a pod kterým je festival známý i dnes.

---

⁶⁹ Tuto skutečnost komentoval i režisér Jiří Lehovc: „K podobné přehlídce mělo dojít už dávno. Jinak nemusely být promítány filmy tak staré, jako třeba moje.“ Na tomto ročníku festivalu byl promítán jeho film *Barevný svět Otakara Nejedlého* (1946). Viz *Zpravodajství* 1964, nestr.

⁷⁰ Zde bych ráda upozornila na skutečnost, že v průběhu celého výzkumu jsem narazila na různé způsoby psaní názvu festivalu. V archivních materiálech, korespondenci a oficiálních textech o festivalu se objevují následující varianty názvu: ARSFILM, Arsfilm, Ars film, ARS film. Pro tuto práci jsem zvolila jednotnou variantu Arsfilm, jelikož tato forma se objevovala nejčastěji.

Se změnou názvu v roce 1966 přišla rovněž změna zaměření festivalu na filmy o umění obecně, přibyla tedy také možnost přihlašovat filmy pojednávající například o hudbě, literatuře nebo divadle.⁷¹ I přes tuto změnu lze pozorovat přetrvávající větší zaměření na výtvarné umění, a to například pohledem na studie a články, které vycházely ve festivalovém Zpravodajství. Dalším důkazem o trvajícím zájmu zejména o výtvarné umění je složení soutěžní poroty, jejíž členové byli buď filmovými a výtvarnými umělci nebo patřili k filmovým nebo výtvarným institucím, případně k Československé televizi.⁷²

Časté byly také debaty o zařazování zahraničních filmů do přehlídky. Na každém ročníku festivalu bylo sice možné zhlédnout filmy ze zahraniční produkce, byly ale promítány mimo soutěž a měly sloužit k nahlédnutí do zahraniční praxe při natáčení filmů o umění a k následnému srovnání s domácí produkcí. Objevovaly se však také návrhy na zmezinárodnění festivalu, což mělo zahrnovat nejen uvádění zahraničních filmů jako soutěžních, ale také mezinárodní složení poroty.⁷³ Jiří Kotalík se o otázce zmezinárodnění Arsfilmu zmínil v rozhovoru s Evou Solařovou v roce 1982. Podle něj to nebylo možné z důvodu, že mezinárodní festival by neměl v Kroměříži dostatečnou organizační či ubytovací základnu a jediným řešením by bylo pro takový festival najít jiné místo konání. Zároveň upozornil na skutečnost, že ačkoli si vážil iniciativy a nadšení MěNV v Kroměříži při organizaci přehlídky, aby mohl být festival mezinárodní, bylo by vhodné, aby se do jeho organizace zapojili profesionálové z oblasti filmu nebo televize. Ke zmezinárodnění nikdy nedošlo a festival tak zůstal po celou dobu celostátní, s nesoutěžní účastí zahraničních filmů.

Počet zahraničních filmů, které byly v rámci festivalu uváděny mimo soutěž, v průběhu let výrazně kolísal. Zatímco do roku 1970 lze pozorovat vzrůstající počet

---

⁷¹ Po ustanovení soutěžních kategorií však byly filmy o výtvarném umění samostatně v jedné a filmy z ostatních oblastí umělecké tvorby dohromady v druhé kategorii.

⁷² Pouze v letech 1967 a 1969 byl členem poroty hudební skladatel Ivan Parík. (*Zpravodajství* 1967, č. 1, s. 3; *Zpravodajství* 1969, č. 1, s. 12.).

⁷³ Například v roce 1976 se v závěrečné zprávě o průběhu festivalu píše: „Vzhledem k tomu, že stejný festival se nekoná nikde jinde ve světě, měli bychom docílit, aby se příští Arsfilmy konaly s mezinárodní účastí. V tomto smyslu je nutno, aby pořadatelem bylo MK ČSR a MR SSR, které by zajistilo spojení s organizátory podobných akcí v socialistických státech.“ Muzeum Kroměřížska, Dokumentace regionu, fond ARSFILM Kroměříž (1964–1983) Závěrečná zpráva o průběhu Arsfilmu 1976.

uvedených filmů ze zahraničí (v tomto roce dosáhl počtu 32), v letech 1971–1975 počet prudce klesl a v roce 1973 byly uvedeny pouze tři zahraniční filmy. Tento pokles lze odůvodnit nastalou politickou situací, která se sice nepromítla do počtu československých filmů přihlášených do soutěže (jejich počet naopak stále stoupal), ale vzhledem k tomu, že mezi zahraničními filmy byly v předchozích letech také zástupci nesocialistických zemí, lze se domnívat, že tato spolupráce byla na určitou dobu výrazně omezena či úplně přerušena. Od roku 1975 začal počet zahraničních filmů opět stoupat a ačkoli byly zastoupeny zejména filmy z produkce socialistických států (SSSR, Polsko, Maďarsko, Jugoslávie, NDR, Rumunsko), postupně se na Arsfilm vrátily také filmy z USA a Velké Británie.

Změny v kritériích výběru filmů

V prvních ročnících festivalu byly do soutěže zahrnuty všechny filmy, které byly přihlášeny. Teprve v roce 1973^{74,75} byla na popud poroty a jejího předsedy Jiřího Kotalíka ustanovena výběrová komise, v některých případech označovaná jako předporota, jejímž úkolem bylo vybrat filmy pro festival podle stanovených kritérií.⁷⁶ Ve stejném roce bylo také poprvé uvedeno ve statutu přehlídky, že „*filmy mohou přihlásit podniky Československého filmu a Československé televize*“.⁷⁷ Do té doby nebylo přihlašování filmů nijak omezeno, ačkoli ještě před uvedením tohoto bodu statutu byly všechny filmy přihlašovány Krátkým filmem nebo Československou televizí.⁷⁸ Činnost výběrové komise je nejvíce zřetelná při pohledu na statistiku přihlášených a následně

---

⁷⁴ Zde je jedna nesrovnalost mezi jednotlivými archivními materiály. Zatímco ve statutu festivalu se výběrová komise objevuje již v roce 1973, v Závěrečné zprávě o průběhu Celostátní přehlídky o umění Arsfilm Kroměříž za rok 1975 se objevuje informace o tom, že komise pracuje již druhým rokem. To by znamenalo, že komise byla zřízena až pro rok 1974. Viz Muzeum Kroměřížska, Dokumentace regionu, fond ARSFILM Kroměříž (1964–1983) Závěrečná zpráva o průběhu Celostátní přehlídky o umění Arsfilm Kroměříž ze dne 14. listopadu 1975.

⁷⁵ V roce 1973 se informace o výběrové komisi poprvé promítly do statutu festivalu. Vzhledem k tomu, že porota navrhovala zřízení výběrové komise, je možné, že vznikla již pro rok 1972, ale statut v tomto roce nebyl zveřejněn a jiné archivní materiály, které by její přítomnost dokazovaly, nebyly zachovány.

⁷⁶ Rok před ustanovením výběrové komise, v roce 1972, vyřadila dva filmy z výběru sama porota, jelikož podle jejích členů témata filmů neodpovídala statutu přehlídky. (*Zpravodajství* 1972, č. 6, s. 1).

⁷⁷ *Zpravodajství* 1973, č. 0, s. 3.

⁷⁸ Přípravný štáb Arsfilmu, *15 let přehlídky filmů o umění...*, část P.

přijatých filmů. Mezi lety 1973–1979 bylo z přihlášených filmů výběrovou komisí ze soutěže vyřazeno každý rok určité procento filmů, přičemž nejméně jich bylo vyřazeno v roce 1973 (přibližně 18 %), nejvíce pak v roce 1975 (přibližně 41 %).⁷⁹

Výběrová komise měla za úkol provést předvýběr filmů podle kritérií stanovených statutem. Mohla tedy „*vyločit z přihlášek do soutěže filmy, které neodpovídají náplni přehlídky a filmy, jejichž ideově-umělecká úroveň je evidentně nízká. Rovněž může vyločit filmy, které do zahájení soutěže jsou starší dvou let a filmy, jejichž promítací čas přesahuje 60 minut.*“⁸⁰

Při bližším pohledu na kritéria výběru filmů daná statutem festivalu si lze povšimnout požadavku aktuálnosti filmů na festivalu omezením stáří filmů na maximálně dva roky. Obtížná je interpretace možnosti poroty zhodnotit, že ideově-umělecká úroveň některých filmů je evidentně nízká, jelikož i když porota v průběhu ročníků několik filmů z tohoto důvodu ze soutěže vyřadila, podrobné důvody pro takové hodnocení se v dostupných archivních materiálech nenacházejí. V roce 1975 byla ještě kritéria pro výběr filmů do soutěže rozšířena tím, že „*nemusí být přijaty i filmy, které se prokazatelně opakují v tématu a formální stránce díla*“⁸¹.

Činnost výběrové komise byla kladně hodnocena v závěrečných zprávách o průběhu přehlídky, například v roce 1975 znělo hodnocení následovně: „*Dalším kladem byla práce výběrové a programové komise⁸², která pracovala již druhý rok, a zpřísnění kritérií při selekci předložených filmů přineslo i zkvalitnění celkového ideově uměleckého profilu přehlídky a po doplnění zahraničními filmy jako konfrontaci s naší tvorbou a retrospektivou filmů o architektuře doplněné výborným seminářem, posunula*

---

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ *Zpravodajství* 1973, č. 0, s. 3-4.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Poté, co výběrová komise zhodnotila přihlášené filmy a vybrala z nich filmy do soutěže, následovalo zasedání (jedno nebo více) programové komise, která vytvářela program jednotlivých dnů festivalu. Podle Závěrečné zprávy z roku 1979 vytvořila programová komise čtyři různé podoby programu, ze kterých organizační štáb zvolil tu nejvhodnější. (Archiv Muzea Kroměřížska, Dokumentace regionu, fond ARSFILM Kroměříž, Závěrečná zpráva o konání XVI. Ročníku Arsfilmu Kroměříž, který se konal ve dnech 21. – 26. 10. 1979 (pracovní verze), b. d.

*smysl přehlídky blíže k potřebám současnosti naší socialistické společnosti a její kultury i stylu života.*⁸³

Jména členů výběrové komise nebyla, na rozdíl od složení soutěžní poroty, každý rok zveřejňována. V materiálech z roku 1978 je však patrné, že od roku 1976 byla komise složena ze stálých členů v Praze a Bratislavě „s místním doplněním pro jednotlivé výběry“.⁸⁴ Členy komise byli zároveň členové organizačního štábu (například Milan Vaculík byl předsedou výběrové komise a zároveň předsedou štábu) a zastupovali instituce, které se podílely na pořádání či spolupořádání festivalu.⁸⁵

Členem výběrové komise byl v letech 1978 a 1979 organizátory jmenován také zaměstnanec NG, kterého delegoval Jiří Kotalík. Byl jím promován historik Petr Hartman, který v NG od roku 1960 pracoval jako samostatný odborný pracovník ve sbírce moderního sochařství.⁸⁶

Změny v pořadatelsví

Proměny se často odehrávaly také v pořadatelsví a spolupořadatelsví. Největší množství pořadatelů měl festival v roce 1969, kdy byly pořadateli následující instituce: Ministerstva školství a ministerstva kultury ČSR a SSR, Československý film, Československá televize, Čs. Akademie věd, Svaz československých filmových a televizních umělců a MěNV v Kroměříži. V průběhu dalších let byli jako pořadatelé nejčastěji uváděni MěNV v Kroměříži, Československý film a Československá televize. Národní galerie, ačkoli měla významný podíl na vzniku prvního ročníku festivalu, byla jeho přímým pořadatelem pouze v letech 1964 a 1965.

---

⁸³ Muzeum Kroměřížska, Dokumentace regionu, fond ARSFILM Kroměříž (1964–1983), Závěrečná zpráva o průběhu Celostátní přehlídky o umění Arsfilm Kroměříž ze dne 14. 11. 1975.

⁸⁴ Muzeum Kroměřížska, Dokumentace regionu, fond ARSFILM Kroměříž (1964–1983), Závěrečná zpráva o průběhu jubilejního XV. ročníku Arsfilmu Kroměříž 1978 ze dne 22. 11. 1978, s. 4.

⁸⁵ Jednalo se například o zástupce Ministerstva kultury, Krátkého filmu, Československé televize, FAMU nebo Ústřední půjčovny filmů. Viz tamtéž.

⁸⁶ ANG, fond Národní galerie (1945–1990), Personální spisy, Hartmann Petr, Dopis Petra Hartmanna Milanovi Vaculíkovi ze dne 5. dubna. 1979; Dopis Jiřího Kotalíka Petrovi Hartmannovi ze dne 10. dubna 1978.

Ve výčtu pořadatelů v roce 1969 si lze všimnout důležitého zásahu⁸⁷, který byl vázán na politické okolnosti, které nastaly po srpnovém vpádu vojsk Varšavské smlouvy do Československa roku 1968. Poprvé se v rámci festivalu vytvořilo ideové vedení, které měl na starost Řídící výbor při SČFTU Kroměříž. Je tedy pravděpodobné, že vzhledem k politickým změnám v zemi a potřebě větší kontroly nad potenciálně škodlivým obsahem festivalu, bylo ideové vedení zřízeno pro politickou nezávadnost festivalu. Po roce 1970 se již ideové vedení znovu ve statutu neobjevilo, zato se mezi pořadateli vyskytl například ÚVOS ROH pracovníků umění, kultury a společenských organizací, Ústřední výbor SSM a Ideové tvůrčí svazy ČSR a SSR.

Významnou změnou v pořadatelství, která zřejmě zásadním způsobem ovlivnila fungování festivalu, byla změna funkce ministerstva kultury. To v roce 1975 sice převzalo záštitu nad Arsfilmem, zato však zmizelo ze seznamu pořadatelů. Již o rok později, v roce 1976, se ovšem v Závěrečné zprávě o průběhu Arsfilmu 1976 vyskytl návrh na změnu pořadatelství z MěNV na MK ČSR a MK SSR. Právě tato skutečnost měla mimo jiné pravděpodobně podíl na ukončení činnosti Arsfilmu, což je detailněji rozebráno v kapitole 3.1.2.

Arsfilm a Československá televize

Československá televize patřila k institucím, které byly součástí Arsfilmu již od prvních ročníků. Zatímco v počátcích fungování festivalu byla role ČST spíše okrajová, její význam a podíl na fungování festivalu v průběhu let rostl. V prvních letech ČST přispívala do přehlídky televizními pořady filmy o umění, většina filmů byla ale stále z produkce ČSF. Velký rozdíl mezi počty filmů těchto dvou institucí se srovnal v roce 1973, kdy byl ČST přihlášen téměř stejný počet filmů jako ČSF.⁸⁸

Uvádění televizních filmů se na filmovém festivalu muselo potýkat s tím, že televizní filmy se lišily výrazovými prostředky a specifickým televizním charakterem pořadů, v roce 1970 byl například vznesen návrh na uspořádání „Televizního dne“

---

⁸⁷ I přes tuto organizační změnu se politické události například v programu festivalu začaly projevovat až o několik ročníků později.

⁸⁸ Prvními cenami byly filmy ČST oceněny v roce 1970.

v rámci Arsfilmu, kde by byly televizní filmy vysílány na obrazovkách a potíže s kompatibilitou s filmovým plátnem by tím byly vyřešeny.⁸⁹

V rámci osmého ročníku v roce 1971 proběhla na Arsfilmu diskuze ohledně umělecké tematiky v televizi. Její účastníci rozebírali zejména tři související témata, nad kterými bylo podle nich potřeba se zamýšlet. Prvním byl rozdíl mezi televizní a filmovou tvorbou filmů o umění. Při tvorbě televizních filmů bylo nutné brát v potaz specifikum televizního formátu a při natáčení tedy dbát na to, aby byly zaznamenané obrazy dostatečně viditelné i na malé obrazovce. Další rozdíly byly především v hloubce pohledu, poměru slova a obrazu či použití barev, což je pro zobrazování výtvarných děl stěžejní.⁹⁰

Zástupkyně ČST Eva Friedrichová v diskusi dále vysvětlila, s jakým záměrem ČST vytváří filmy o umění: *„Sociologický dopad TV je známý, netřeba o něm diskutovat, jen tolik bych chtěla vyzdvihnout, že se snažíme v těchto pořadech o umění přivést diváka k chápání uměleckého díla, to považujeme za zvlášť důležité – ne poučovat, suplovat učebnici, chceme se k němu dostat prostřednictvím emotivního obrazu i pečlivě vybrané a dobře zpracované faktografie. Považujeme za nutnou spolupráci s Národní galerií, s předními odborníky na jednotlivá jména a epochy a můžeme říci, že máme celkem dobré zkušenosti.“*⁹¹

V roce 1974 byla *„založena tradice aktuálního vysílání závěrečného pořadu o právě skončeném ročníku na obrazovkách“*.⁹² To znamenalo, že kromě účastníků Arsfilmu mohli alespoň částečně sledovat festival také televizní diváci ze svých domovů. ČST tedy kromě významné participaci na přihlášených soutěžních filmech zvyšovala dosah festivalu a zároveň filmů o umění.

Amatérský film na Arsfilmu

Od roku 1970 se na festivalu Arsfilm začaly objevovat také amatérské filmy s tematikou umění. K jejich zařazení do programu festivalu došlo údajně především na

---

⁸⁹ Spisový archiv České televize, Sts 279/3036, Poznámky k účasti Čs televize na VII. ročníku celostátní přehlídky filmů o umění ARSFILM KROMĚŘÍŽ 1970 ze dne 10. 11. 1970, s. 4.

⁹⁰ *Zpravodajství* 1971, č. 5, s. 11-16.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Přípravný štáb Arsfilmu, *15 let přehlídky filmů o umění...*, část H.

popud Jiřího Lehovce, který opodstatňoval spojení amatérského a profesionálního filmu vzájemným obohacením obou skupin tvůrců. V roce 1970 bylo tedy mimo soutěž do programu Arsfilmu zařazeno první pásmo amatérských filmů. O své představě k podobě spolupráce filmových profesionálů a amatérů Lehovec řekl: *„Myšlenka o tvůrčí spolupráci amatérské a profesionální kinematografie vyžaduje samozřejmě ještě velké úsilí ode všech, kdo o ni mají zájem. Nebude to lehké, protože oba tábory mají odlišnou organizační, pracovní a tvůrčí strukturu, a zejména mezi nimi bují, jak jsem ostatně už řekl, četné vzájemné předsudky. Jako první kroky bych si představoval, že organizační štáby ARSFILMU i ÚDLUTu (Ústředního domu lidové umělecké tvořivosti, u něhož jsou všechny amatérské kluby soustředěny) by připravily pro příští roky společná, ale autonomní promítání, samostatné, ale spolupracující poroty, společné debatní tribuny a společné udělení cen.“*⁹³

Od roku 1971 amatérské filmy v programu Arsfilmu ale znovu chyběly, což bylo dáno do jisté míry technickými problémy s jejich promítáním. Situace se změnila v roce 1975, kdy byla poprvé v rámci Arsfilmu zařazena (v tomto případě ještě nesoutěžní) Celostátní přehlídka amatérských filmů s tematikou umění, v jejímž rámci se promítaly filmy o výtvarném umění, filmy o ostatních oborech umění a animované filmy.⁹⁴ Tato přehlídka vznikla právě za účelem konfrontace amatérské a profesionální tvorby, jak ji zamýšlel Jiří Lehovec. Formu, kterou Lehovec navrhoval v roce 1970, dostala amatérská přehlídka v roce 1978, kdy byla poprvé soutěžní, se svou vlastní porotou, ale stále uváděna v rámci „velkého“ Arsfilmu.

Poté, co byl festival Arsfilm ukončen, Arsfilm amatérů ve své činnosti pokračoval samostatně a v době vzniku této diplomové práce se připravuje jeho 49. ročník, který proběhne ve dnech 11. – 13. listopadu 2022 v Brně.

3.1.1 Udělování cen, fungování poroty a Jiří Kotalík jako její předseda

Porota festivalu měla právo udělovat ceny v soutěžních kategoriích, které se v průběhu let měnily nebo doplňovaly. V prvních dvou ročnících ještě nebyly

---

⁹³ *Zpravodajství* 1970, č. 5, s. 9.

⁹⁴ Pořadatelé přehlídky byly MěNV v Kroměříži, Organizační štáb XII. Arsfilmu, Okresní kulturní středisko v Kroměříži a Klub amatérského filmu ZK ROH Pal-Magneton Kroměříž. (*Zpravodajství* 1975, č. 2, s. 1).

ustanoveny a porota tak hodnotila všechny přihlášené filmy dohromady. Jak se festival vyvíjel a jeho zaměření se rozšiřovalo, měnily se také soutěžní kategorie.

V roce 1966 byly poprvé kategorie ustanoveny. V první kategorii byly „filmy o výtvarném umění“, v druhé „filmy z ostatních oblastí umělecké tvorby“ a ve třetí „výtvarně experimentální filmy“.⁹⁵ O tři roky později, tedy v roce 1969, se k prvním třem jmenovaným přidaly ještě kategorie „filmů animovaných zdůrazněně výtvarného zaměření“ a dále „zvláštních forem vymykajících se z ustáleného pojetí druhů a žánrů“.⁹⁶ V roce 1975 přibyla do seznamu kategorií ještě jedna, ve které měly soutěžit „filmy o životě a díle významných pokrokových umělců“, což mělo pravděpodobně souvislost s tím, že od tohoto roku bylo posláním přehlídky *„podpořit progresivní tendence v dané oblasti tím, že [festival] uvede a vyzvedne nové tvůrčí činy socialistického realismu“*.⁹⁷ Právě v rámci socialistického realismu bylo kromě jiného žádoucí upozorňovat na „pokrokové osobnosti“. Od roku 1978 až po poslední ročník se soutěžilo pouze ve dvou kategoriích, a to v kategorii filmů o umění a v kategorii animovaných filmů.

Stejně jako u dalších dílčích částí festivalu probíhaly změny také v udělování cen, které se od prvních ročníků zpřesňovaly a vyvíjely. V prvních třech letech byly udělovány ceny a čestná uznání, a to podle uvážení poroty.⁹⁸ V roce 1966 bylo dáno statutem, že porota uděluje velkou cenu, hlavní ceny v každé soutěžní kategorii a čestná uznání. Porota měla také právo udělit zvláštní cenu poroty, ačkoli této možnosti nemusela využít. Mimo tyto kategorie se od roku 1969 objevila varianta, aby své ceny po dohodě s Řídícím výborem udělily i státní, umělecké a veřejné instituce.⁹⁹ Tato možnost byla od roku 1975 ve statutech vynechána.

Od roku 1973 se spolu s cenami udělovaly „kroměřížské tolary“, repliky *„nedatované portrétní medaile olomouckého biskupa Karla II. z Lichtenštejna (1664–*

---

⁹⁵ *Zpravodajství* 1966, č. 1, s. 2-3.

⁹⁶ Tato poslední kategorie byla v roce 1973 přejmenována na „zvláštní formy odpovídající náplni přehlídky“. *Zpravodajství* 1973, č. 0, s. 3-4.

⁹⁷ *Zpravodajství* 1975, č. 1, s. 5.

⁹⁸ V rámci prvního ročníku bylo uděleno 5 hlavních cen a 2 čestná uznání, v druhém ročníku 4 hlavní ceny a 2 čestná uznání a ve třetím ročníku 5 cen a 4 čestná uznání. (*Zpravodajství* 1964, nestr.; *Zpravodajství* 1965, č. 5, nestr.; *Zpravodajství* 1966, č. 5, nestr.).

⁹⁹ *Zpravodajství* 1969, č. 0, s. 9.

1695) ražené v kroměřížské mincovně v 70. a 80. letech 17. století“¹⁰⁰. Do roku 1977 to byl zlatý kroměřížský tolar pro oceněné Velkou cenou a stříbrný kroměřížský tolar za hlavní ceny. V následujícím roce byly v jednotlivých kategoriích oceněny vítězné filmy také bronzovým kroměřížským tolařem.¹⁰¹

Jiří Kotalík po několika letech aktivní účasti na festivalu napsal v roce 1978 dopis adresovaný řediteli VI. odboru MK ČSR Miloši Chvalinovi, ve kterém navrhl, aby v rámci festivalu byla udělována také Cena Národní galerie v Praze, kterou měla udělovat porota po konzultaci s NG. Svůj požadavek zdůvodnil tím, že se NG ve spolupráci s Československým filmem významně podílí na popularizaci výtvarného umění. Cena mohla být udělena „českému nebo slovenskému filmu, který tvůrčím a náročným způsobem přispívá k interpretaci výtvarného umění, ať jde o dílo jednotlivce nebo údobí vývoje malířství, sochařství, grafiky minulosti či současnosti a zpřístupňuje jeho hodnoty člověku naší současnosti.“¹⁰² Ze svého rozpočtu měla NG vyčlenit finance na zhotovení grafických listů nebo odliktů plastik. Cena by tedy nebyla finanční, ale hmotná.¹⁰³ Kotalíkův návrh byl přijat a Cena Národní galerie se poprvé udělovala hned v následujícím roce 1979.¹⁰⁴

Kromě své primární funkce porota zároveň ve většině ročníků podávala spolu s vyhlášením výsledků zprávu o charakteru a kvalitě soutěžních filmů a o celkové organizaci festivalu. V letech, kdy byl předsedou poroty Jiří Kotalík, dostávali organizátoři téměř vždy rozsáhlejší zprávu s konkrétními návrhy, co by se mělo na festivalu změnit či zlepšit, zároveň ale obsahem zprávy bylo ocenění toho, co se podle poroty pořadatelům vydařilo.

Podle jednotlivých zpráv poroty lze vysledovat, jak se v průběhu fungování festivalu vyvíjela kvalita přihlášených filmů. V roce 1968 porota sice kladně hodnotila stoupající úroveň filmů o umění, současně však upozorňovala na hrozící nebezpečí, že počet filmů o umění z československé produkce by v dalších letech nemusel být dostatečný pro zajištění každoroční přehlídky. Již o dva roky později v roce 1970 ve

---

¹⁰⁰ Přípravný štáb Arsfilmu, *15 let Přehlídky filmů o umění...*, část K.

¹⁰¹ *Zpravodajství* 1978, č. 0, s. 8.

¹⁰² ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Dopis Jiřího Kotalíka řediteli VI. odboru MK ČSR Miloši Chvalinovi ze dne 22. prosince 1978.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ *Zpravodajství* 1979, č. 1, s. 7.

zprávě poroty zaznělo, že filmy přihlášené do přehlídky sice úrovní a zaměřením naplňovaly statut přehlídky, ale že přehlídka zároveň „nepřinesla díla výjimečných a příkladných kvalit, která by svou tvůrčí objektivitou, průbojností a ojedinělostí posouvala celkovou produkci k novým, dosud nedosaženým cílům“.¹⁰⁵ V roce 1971 porota organizátorům navrhla, aby byla sestavena výběrová komise, která by měla předem zhodnotit filmy z produkce Krátkého filmu a Československé televize a docílit toho, aby na festivalu byly uváděny pouze filmy, které odpovídají statutu a které nebudou snižovat úroveň festivalu.¹⁰⁶ Výběrová komise byla na popud poroty zřízena v roce 1973. O kvalitě soutěžních filmů se v následujících letech porota vyjadřovala podobně a přihlášené filmy hodnotila jako průměrné, se sklonem ke stereotypizaci, bez špičkových počínů.

Kladně naopak porota po dlouhý čas hodnotila rostoucí kvalitu animovaných filmů, až do roku 1979, kdy bylo v závěrečné zprávě poroty uvedeno: „*Nicméně i v tomto roce jsme postrádali významná díla ideově i umělecky plně dotvořená, jež by otvírala nové perspektivy. Toto konstatování se vztahuje nejenom na filmy a televizní pořady o umění, ale také na soutěžní soubor animovaných filmů.*“¹⁰⁷ Ve stejném roce se porota znovu vyjádřila k činnosti výběrové komise, a ačkoli podle poroty postupovala při výběru soutěžních filmů uvážlivě, navrhovala budoucí zvyšování kritérií výběru. Přísnější postoj poroty lze v tomto případě přisuzovat politické situaci v Československu. V tomto případě v závěrečné zprávě porota přímo upozornila na závěry XV. sjezdu KSČ, které pro oblast „*estetické výchovy, výchovy uměním a výchovy k umění*“¹⁰⁸ znamenaly „*vyšší nároky na ideovou a uměleckou úroveň tvorby, jež se v rámci ARSFILMU představuje a posuzuje*“¹⁰⁹.

V průběhu let prošel vývojem počet členů poroty, což záviselo na několika okolnostech. Ve statutech prvního a druhého ročníku byl dán přesný počet porotců, kterých mělo být 13. O rok později už měla být porota nejméně devítičlenná, v dalších letech již přesný počet nebyl dán statutem a pro XVII. ročník bylo navrženo na schůzi

---

¹⁰⁵ Zpravodajství 1970, č. 6, s. 1.

¹⁰⁶ Zpravodajství 1971, č. 6, s. 1.

¹⁰⁷ Zpravodajství 1979, č. 7, s. 1.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Tamtéž.

celostátního štábu, aby byl počet znovu omezen na 9. Tento návrh byl předložen pravděpodobně kvůli zkušenostem z předchozího ročníku, jelikož na schůzi celostátního štábu bylo konstatováno, že porota „*pracovala ve velmi početném složení, což někdy bránilo operativnímu a pružnému jednání*“.¹¹⁰

Složení poroty se v průběhu let měnilo, ačkoli se stále opakovaly instituce, jejichž zástupci funkci porotců zastávali. Jednalo se především o zástupce Československé televize, Krátkého filmu, dále byli v porotě také umělci nebo režiséři či novináři z filmových periodik. Od roku 1969 až do posledního ročníku festivalu byl Jiří Kotalík jediným zástupcem galerie, který byl členem poroty.¹¹¹ V ročnících, kdy Kotalík nebyl předsedou poroty, tak porota neměla žádného pracovníka muzea či galerie. Jiří Kotalík byl tak po většinu času v porotě jediným odborníkem na výtvarné umění.

Členové poroty byli navrhováni na průběžných schůzích celostátního přípravného štábu Arsfilmu a posléze jim byly odesílány žádosti o přijetí funkce porotců či předsedy poroty. Obsahem dopisu byl i konečný termín konání festivalu a předpokládaný termín jednání poroty. V několika případech byli členové poroty navrženi na schůzích celostátního štábu kvůli tomu, aby měly v porotě zastoupení instituce, které se (například nově) podílely nebo spolupodílely na pořádání festivalu. Jmenování do funkce porotců se jmenování oficiálně dozvídali s předstihem, podle dostupné korespondence většinou na jaře nebo v létě toho roku, ve kterém se festival konal.¹¹² Kotalík byl předsedou poroty z osmnácti ročníků festivalu celkem osmkrát, a to v letech 1968, 1970–1972, 1975, 1978–1980. Ve funkci předsedy poroty se ve většině případů střídal s Alanem Františkem Šulcem, profesorem FAMU.¹¹³

---

¹¹⁰ V roce 1979 zasedalo v porotě celkem 16 členů. Viz *Zpravodajství* 1979, č. 7, s. 2.

¹¹¹ V roce 1965 byla členkou poroty historička Silvia Horváthová ze Slovenské národní galerie a v letech 1966–1969 byl členem poroty (a v roce 1966 jejím předsedou) ředitel Uměleckoprůmyslového muzea v Kroměříži Václav Tomášek. Viz *Zpravodajství* z let 1965, 1966, 1968, 1969.

¹¹² Např. ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Dopis ředitele Arsfilmu Jaroslava Šťastného Jiřímu Kotalíkovi ze dne 3. července. 1975; Dopis předsedy štábu Arsfilmu Milana Vaculíka Jiřímu Kotalíkovi ze dne 10. dubna 1979.

¹¹³ Pouze v roce 1966 byl předsedou poroty historik umění a ředitel Uměleckoprůmyslového muzea v Kroměříži Václav Tomášek a v roce 1967 muzikolog, estetik a kritik Antonín Sychra. Viz *Zpravodajství* 1966, č. 1, s. 3; *Zpravodajství* 1967, č. 1, s. 2.

Porota se scházela několik dní před zahájením festivalu, aby zhlédla všechny soutěžní filmy a zhodnotila je. Podle závěrečných zpráv poroty, ve kterých se v několika případech objevila informace o způsobu hlasování, lze předpokládat, že hlasování poroty bylo tajné. O vítězných filmech se rozhodovalo na základě většiny hlasů porotců, pokud bylo hlasování nerozhodné, rozhodující hlas měl předseda poroty. Právním poroty bylo také cenu neudělit, to se však stávalo velmi zřídka.

3.1.2 Ukončení festivalu a pokusy o jeho znovuoobjevení

I přes stoupající počet filmů, které byly na Arsfilm každý rok přihlašovány, zvyšující se návštěvnost festivalu a často zdůrazňovanou důležitost konání festivalu pro rozvoj estetické výchovy společnosti, byl festival ukončen po konání jeho osmnáctého ročníku v roce 1981. V následujících letech probíhala řada jednání mezi různými zainteresovanými institucemi o jeho možném pokračování či obnovení. Jiří Kotalík byl velkým kritikem rozhodnutí o ukončení Arsfilmu a sám se jednání o jeho obnově aktivně účastnil.

Poslední ročník festivalu Arsfilm v dosavadní podobě proběhl 4. – 8. 10. 1981. Informace o důvodech jeho ukončení jsou útržkovité, určité náznaky jsou vidět již v materiálech týkajících se několika posledních ročníků. Jak je zmíněno výše, už v roce 1976 byla projednávána otázka převedení pořadatelsví z MěNV na MK ČSR. Kniha *Poznané budiž sděleno. O tom, jak žil a byl novinář, filmař – laskavý kantor FAMU A. F. Šulc* obsahuje korespondenci mezi A. F. Šulcem a Jiřím Lehovcem, ve které jednájí o napsání dopisu ministru kultury Miloslavu Brůžkovi ve věci záchrany Arsfilmu v roce 1978.¹¹⁴ Dále v roce 1980 se na schůzi festivalu jednalo o možnostech převedení Arsfilmu z MěNV na Krátký film, Ústřední půjčovnu filmů nebo MK ČSR.¹¹⁵ V tomtéž roce byly vedením MěNV vypracovány Zásady pro stanovení ekonomických podmínek realizace filmového festivalu ARSFILM, ve kterých se jednalo o důvodech pro změny ve financování festivalu. Potřeba změny byla popsána následovně: „Cíle, s nimiž je každoročně uskutečňován festival filmů o umění ARSFILM v Kroměříži, jsou sice plně v souladu s působností a funkcemi Městského národního výboru v Kroměříži, který se stal

---

¹¹⁴ A. F. Šulc, *Poznané budiž sděleno. O tom, jak žil a byl novinář, filmař – laskavý kantor FAMU A. F. Šulc*. Ed. Kateřina Šulcová. (Praha): FITES 1999, s. 158.

¹¹⁵ Muzeum Kroměřížska, Dokumentace regionu, ARSFILM Kroměříž (1964–1983), Zápis č. 2 ze schůze celostátního štábu Arsfilmu dne 30. ledna 1980.

organizátorem této akce, ale zároveň význam, společenské poslání a úkoly ARSFILMU přerostly rámec možností samotného MěstNV. Spadají tak do působností vymezených nejen pro NV vyšších stupňů, tj. ONV Kroměříž a JmKNV v Brně, ale též Ministerstvo kultury ČSR jako ústředního orgánu. Svým způsobem – vzhledem k účasti slovenských, resp. i federálních institucí – přerůstá i rámec ČSR. Rozpor mezi úkoly vzniklými městu ARSFILMEM a jeho možnostmi, vyžaduje zásadní řešení.“¹¹⁶

Tyto zásady, ani po jednání s MK ČSR, však nebyly splněny, což ohrožovalo další fungování festivalu. Vzhledem k tomu, že sedmnáctý ročník, který měl proběhnout v roce 1980, byl již rozpracovaný, bylo rozhodnuto o jeho konání, avšak s tím, že pokud se ve věci financování neodehrají žádané změny, bude potřeba výrazně omezit finanční náklady na konání festivalu.¹¹⁷

Na začátku roku 1982 proběhla porada celostátního vedení Čs. kinematografie, na které se rozhodovalo o další účasti ČSF při pořádání Arsfilmu. Na poradě bylo popsáno poslání přehlídky filmů o umění a bylo uznáno její „specifické postavení ve struktuře specializovaných celostátních festivalů“.¹¹⁸ Nicméně bylo konstatováno, že se festival již dlouhodobě potýkal s potížemi s financováním celé akce, jelikož její velikost přerůstala možnosti MěstNV Kroměříž.

Pro snížení finančních nákladů na pořádání Arsfilmu bylo navrženo několik zásadních změn. Arsfilm se měl stát nesoutěžní přehlídkou filmů o umění a animované tvorby a měl se konat jednou za dva roky. Měli se ho účastnit především „inspektoři pro film KNV, pracovníci školských odborů KNV, ředitelé krajských filmových podniků, zástupci filmových klubů, popřípadě i pracovníci Domů kultury ČSSR v socialistických zemích“.¹¹⁹ Na tomto místě bych ráda upozornila na fakt, že zde nebyla vůbec zmíněna účast galerií či muzeí, ačkoli na příkladu Národní galerie lze vidět užitečnost poznávání nových filmů o umění pro vlastní výstavní či vzdělávací aktivity.

Participace ČSF na nově pojaté přehlídce měla vypadat následovně: „Čs. film by pro zajištění nesoutěžní přehlídky Arsfilm poskytoval zdarma jen kopie filmů o umění a

---

¹¹⁶ Muzeum Kroměřížska, Dokumentace regionu, ARSFILM Kroměříž (1964–1983, Zásady pro stanovení ekonomických podmínek realizace filmového festivalu ARSFILM v Kroměříži, s. 1.

¹¹⁷ Muzeum Kroměřížska, Dokumentace regionu, ARSFILM Kroměříž, Zápis č. 3 z 3. schůze celostátního štábu Arsfilmu dne 14. května 1980 v Brně, s. 1.

¹¹⁸ Národní filmový archiv, Ústřední ředitelství československého filmu, R13/AII/4P/9K, nezpracováno.

¹¹⁹ Tamtéž.

*filmů animovaných a pokud by se v rámci akce konal seminář, nebo setkání tvůrců s novináři a dalšími pracovníky kultury, zajistil by účast tvůrčích pracovníků.*¹²⁰

V březnu stejného roku došlo k jednání zástupců ČSF, SČDU, ČST a ministerstva kultury s předsedou štábu Arsfilmu. Všechny instituce, kromě ČSF, vyjádřily kladné stanovisko k pokračování festivalu. Vzhledem k tomu, že nebylo možné převést pořadatelsví na jinou instituci, byl z důvodu nemožnosti konat další ročník Arsfilmu Kroměříž zrušen, a to do doby změny stanoviska ČSF.^{121,122}

Další (a podle mně dostupných informací poslední) pokus o obnovení Arsfilmu lze najít v dopisu, který posílal v roce 1990 předseda Okresního národního výboru v Kroměříži Milan Vaculík ve stejném znění různým institucím.¹²³ Vaculík se v něm obrací na zástupce institucí s prosbou, zda by byli ochotni zvážit svůj potenciální podíl na organizaci, přípravě a zajištění průběhu obnovené přehlídky Arsfilm, která by se měla konat v roce 1991. Součástí spolupráce na festivalu měl být také možný finanční příspěvek. Co se týče organizace, Vaculík napsal: *„Pro samotné organizační zajištění má v současné době Kroměříž vytvořeny veškeré podmínky technické, prostorové, ubytovací i stravovací.*“¹²⁴

Důvod ukončení festivalu popsal Vaculík následovně: *„Základním důvodem pro ukončení Arsfilmu se stal postoj tehdejšího vedení filmu /Purš, Pixa/, které odmítlo přes řadu různých jednání na úrovních se na Arsfilmu dále podílet, ať už filmy či finančním příspěvkem. Jediný festival o umění v Evropě tak byl na mnoho let přerušen.*“¹²⁵

To by znamenalo, že konání festivalu Arsfilm bylo závislé primárně na podpoře Československého filmu a bez jeho účasti již nebylo možné festival dále organizovat. Z hlediska počtu filmů, které na festival přihlašoval (a zároveň i cíleně vytvářel)

---

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Celý text Mimořádné zprávy je obsažen v Příloze 7.

¹²² Eva Solařová, *Arsfilm Kroměříž a jeho úloha v esteticko-výchovném procesu v naší společnosti* [závěrečná seminární práce]. Praha: FAMU 1982, s. 61.

¹²³ Tento fakt usuzuji z toho, že ač tento dopis přišel také Jiřímu Kotalíkovi, nebyl v něm přímo osloven a dopis na začátku obsahoval univerzální oslovení „Vážený pane /paní/ ...“. ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Korespondence, Dopis Milana Vaculíka Jiřímu Kotalíkovi ze dne 26. 4. 1990.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Tamtéž.

Československý film, resp. Krátký film, tvořily tyto filmy na většině ročníků nadpoloviční většinu.¹²⁶

Na ukončení Arsfilmu reagoval také Jiří Kotalík. Již v roce 1982 v rozhovoru¹²⁷ s Evou Solařovou ohledně ukončení festivalu vyjádřil velmi negativní stanovisko: „*A proto já pokládám za neobyčejnou chybu – krátkozrakost nesmyslnou – že by se upustilo od toho Arsfilmu. Já to nemůžu pochopit. Myslím si, že ten festival se musí vzkřísit jakýmkoli způsobem, kdyby to měly dělat zase třeba galerie pro svůj účel.*“¹²⁸ Podobným způsobem se vyjádřil také k roli Krátkého filmu na ukončení festivalu: „*To já myslím, že jestli to byl KF, tak to je od něj hovadina. To si troufám říci – nebo krátkozrakost! Řekl bych dokonce, že je to nekulturní, když tady naopak se prosazuje státní kulturní politika – tak tento čin je přímo proti ní! Dnes dáváme důraz na výchovné působení kultury a umění a tady se zbavujeme jisté možnosti i interdisciplinární.*“^{129,130} Kotalík byl v této souvislosti tázán, zda NG měla někdy v úmyslu podílet se na organizaci festivalu. Jeho odpověď byla pozitivní a údajně participaci NG na organizaci Arsfilmu také nabízel. Podle něho došlo ohledně ukončení festivalu vlastně k nedorozumění a byl zrušen bez delší diskuze s dalšími institucemi, v jejichž zájmu by bylo jeho zachování.

Kotalík údajně vůbec nevěděl, že se festival Arsfilm potýká s takovými potížemi, a byl informován až dopisem od starosty Kroměříže, že se další ročník festivalu nebude konat. Tvrdil také, že pokud by se s ním tato záležitost řešila dříve, než byl festival zrušen, připadalo by v úvahu, že by festival vzala na sebe buď Národní galerie, nebo Slovenská národní galerie.¹³¹

---

¹²⁶ Přípravný štáb Arsfilmu, *15 let přehlídky filmů o umění...*, část P.

¹²⁷ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Rozhovory, Záznam rozhovoru /neupravený/ Evy Solařové s profesorem Jiřím Kotalíkem konaný 9. 9. 1982.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Tamtéž, s. 8.

¹³⁰ V období normalizace, zejména v návaznosti na rezoluce 14. sjezdu KSČ v roce 1971, byl v oficiálních prohlášeních strany kladen důraz na estetickou výchovu, tedy výchovu k umění a zároveň výchovu uměním. Na vyjádření Jiřího Kotalíka ke zrušení přehlídky, která jistě plnila esteticko-výchovnou funkci, je znatelná Kotalíkova dobrá orientace v ideologických představách KSČ, jelikož jeho kritika zrušení Arsfilmu se přímo opírala o proklamovaný přístup ke státní kulturní politice.

¹³¹ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Rozhovory, Záznam rozhovoru /neupravený/ Evy Solařové s profesorem Jiřím Kotalíkem konaný 9. 9. 1982, s. 8.

V roce 1984 probíhala jednání mezi MK ČSR a MŠ ČSR ohledně možnosti obnovení festivalu Arsfilm. K tomuto jednání došlo pravděpodobně kvůli iniciativě Akademie múzických umění, jejímž záměrem bylo převzít organizace Arsfilmu. MK ČSR i MŠ ČSR při jednání původně vyjádřilo kladné stanovisko k převzetí záštity a k finanční participaci na festivalu, který měl být obnoven v roce 1985 a poté se měl konat ve dvouletých intervalech. Místem konání obnoveného festivalu již nyní namísto Kroměříže měly být Karlovy Vary. Ve vyjádření náměstka ministra kultury Josefa Švagery ze dne 28. dubna 1984 se ovšem vyskytly podmínky, za jakých by se mohlo MK ČSR na festivalu podílet: *„Filmy zařazené do přehlídky vedle vlastního umělecky náročného zpracování dané problematiky, čerpající z různých uměleckých oborů, prezentují i vlastní rozvoj kultury a umění, umožňují divákům seznámit se s uměleckými díly a jejich tvůrci, působí na rozvoj estetického cítění a široce propagují naši kulturu nejen u nás, ale i v zahraničí. Takto pojatá přehlídka filmů o umění, zejména jsou-li do ní zařazeny i televizní pořady, si vyžaduje rozsáhlou dramaturgickou přípravu, jejímž gestorem by podle našeho názoru mělo být Ústřední ředitelství Čs. filmu, eventuálně ve spolupráci s Čs. televizí. S ohledem na rozsah problematiky a zejména na další distribuční využití promítaných filmů se nám skutečnost, že pořadatelem a gestorem přehlídky má být Akademie múzických umění, nejeví dostačující. Zapojení MK ČSR do příprav přehlídky a převzetí záštity nad jejím konáním má smysl tehdy, jestliže s námi bude pořadatel přehlídky průběžně konzultovat podstatné fáze její přípravy, zejména výběr soutěžních snímků, kritéria jejich hodnocení apod.“*¹³²

V návaznosti na tyto diskuze jednal Jiří Kotalík osobně s profesorem Václavem Císařem, náměstkem ministerstva školství, ohledně možnosti obnovení Arsfilmu. Shrnutí jeho názoru a stanoviska Národní galerie jsou uvedeny v dopise¹³³ ze dne 24. dubna 1984.¹³⁴ Podle tohoto dopisu byl Kotalík informován rektorem AMU Iljou Bojanovským o *„úmyslu dát podnět k obnovení přehlídky filmů o umění“*. Kotalík byl připraven tento podnět podpořit a důvody pro tuto podporu popsal takto: *„Význam*

---

¹³² Národní archiv, fond MK ČSR-ČR, signatura 34, karton 188, spis „Žádost o stanovisko k obnovení přehlídky ARSFILM“, Dopis Josefa Švagery Václavu Císařovi ze dne 28. dubna 1984.

¹³³ Tento dopis byl odpovědí na údajný dopis Václava Císaře Jirímu Kotalíkovi ze dne 12. března 1984, který se mi však nepodařilo dohledat.

¹³⁴ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Korespondence, Dopis Jiřího Kotalíka Václavu Císaři ze dne 24. dubna 1984.

přehlídka byl vždy nepochybný; už v tom, že poskytoval přehled o nejvýznamnějších filmech a televizních pořadech českých a slovenských. A že pak přehlídka mohla být východiskem všestranné práce filmu v procesu estetické výchovy i výuky na školách všech stupňů. Nadto ARSFILM dával příležitost též mladým tvůrcům – absolventům AMU a VŠUP. To všechno jsou důvody, proč Národní galerie v Praze zcela jednoznačně vítá námět na obnovení ARSFILMU v roce 1985, za podmínky, o nichž píšete (dvouleté intervaly, Karlovy Vary, gesce AMU).“¹³⁵

Přes podporu záměru obnovit festival Arsfilm však Kotalík jménem Národní galerie nabídl, že by NG mohla ve spolupráci s Galeríí výtvarného umění v Karlových Varech uskutečnit výstavy, které by se vztahovaly k Arsfilmu, o pomoci s finančním zajištěním festivalu se ale nezmínil. Ohledně finanční účasti však doporučil obrátit se s požadavkem na ministerstvo kultury, sama NG by se tedy na přímém financování festivalu pravděpodobně nepodílela.¹³⁶

Dle všech těchto zdrojů se tedy zdá, že ukončení festivalu Arsfilm zapříčinily jak finanční náklady na jeho konání, které přerostly přes rámec možností MěNV Kroměříž, tak přerušení spolupráce Československého filmu, resp. Krátkého filmu, který se na festivalu podílel jednak finančně, ale zejména produkcí a dodáváním filmů do soutěže. V neposlední řadě byla příčina pravděpodobně také v nepříznivém stanovisku MK ČSR k převzetí záštity nad festivalem.

Ačkoli ve festivalovém Zpravodajství z roku 1981 zaznívaly plány pro budoucí vývoj festivalu, další ročník profesionálního Arsfilmu se již nekonal. V roce 1982 započal samostatnou činnost Arsfilm amatérů a v programu prvního ročníku bylo uvedeno „okénko profesionální tvorby pro Arsfilm“.¹³⁷

---

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ *Zpravodaj Arsfilm: X. ročník celostátní výběrové soutěže neprofesionálních filmů s tematikou umění a animované tvorby*, č. 2, s. 2.

Obr. 1: Plakát festivalu Arsfilm Kroměříž, 1969 (Zdroj ANG, APL 1356).

Obr. 2: Plakát festivalu Arsfilm Kroměříž, 1970 (Zdroj ANG, APL 1307).

ARS FILM KROMĚŘÍŽ

RETROSPEKTÍVNA PREHLIADKA FILMOV O UMENÍ 1976-1964

KINO MLADOST

21. III. 1977 - 18,00 - ARS FILM KROMĚŘÍŽ 1976

Záchrana kulturní památky

réžia: František Lukáš

Dokument o priebehu prác, príprave a presune vzácnnej historickej pamiatky, dekanského chrámu v Moste

Česká setkání baroka s gotikou

réžia: Jiří Plojhar

Umelecký dokument je venovaný tvorbe významného českého architekta Jana B. Santiniho (1677-1723), ktorého stavby patrili k najväčším pokladom našich umeleckých pamiatok

Spomienka na maliara

réžia: Martin Slivka

Krátku životnú dráhu slovenského maliara Ernesta Špitza vyplňovalo tvorivé horúčkovitú úsilie, potreba odovzdať určité poslanstvo, myšlienkový odkaz človeka poznamenaného osudom

Etuda o zkoušce

réžia: Ewald Schorm

Umelecký dokument je nevhodnou formou podaným výkladom o úlohe dirigenta, v tomto prípade Václava Neumanna, vo chvíli, keď sa postaví pri skúške pred orchester

Co jsem princí neřekla

réžia: Jiří Brdečka

Poetický kreslený film zastúžilého umelca Jiřího Brdečku, vytvorený voľne na motívy známej rozprávky Oskara Wildea Šťastný princ

Panpulóni

réžia: Ivan Popovič

Film je voľnou feériou na tému detskej fantázie, ale aj pokusom postihnúť psychológiu detského snenia a myslenia

28. III. 1977 - 18,00 - ARS FILM KROMĚŘÍŽ 1975

Praha secesni

réžia: František Vlášil

Obrazové filmové básne, zachytávajúca umelecké diela a predmety, ktoré vznikli v Prahe v rokoch 1895-1914 v období, ktoré bolo označované ako secesia

Fotograf a muzika

réžia: Eva Marie Bergerová

Jeden z našich popredných umeleckých fotografov našiel pred časom vzťah k hudbe Leoša Janáčka, preto tak vášnivo poznával a fotografoval jeho Hukvaldy

Kouzelná svítlna

réžia: Jiří Lehovec

Umelecké pásmo, ktoré vzniklo projekciou transparentných naivných obrázkov maľovaných na skle a premietaných v prístroji nazvanom Laterna magika

Il divino Boemo

réžia: Jaromil Jirás

Poetický film evokuje najdôležitejšie okamihy krátkeho ale intenzívneho života českého skladateľa 18. storočia Josefa Myslivečka

Milovník zvířat

réžia: Břetislav Pojar

Humor a poézia, ktorými sú nabitú všetky príbehy knihy Jiřího Trnku Záhrada, sú postavené na múdrom ľudskom pohľade, ktorý nenásilne stavia zrkadlo hlúposti, zlobe a malichernosti

Nesmysl

réžia: Miloš Macourek, Adolf Born, Jaroslav Doubrava

Ďalší film autorskej trojice: animátora Jaroslava Doubravu, spisovateľa Miloša Macourka a výtvarníka Adolfa Borna

27 41 121-77

Obr. 3: Plakát k retrospektívnej prehliadke filmů z Arsfilmu, 1977 (Zdroj ANG, APL 2958).

ARSFILM

XVII. celostátní přehlídka filmů o umění a animované tvorby

KROMĚŘÍŽ * 5. - 9. ŘÍJNA 1980

SZK ROH * DŮM KULTURY

Neděle 5. října 1980

20.00 hodin

Zahájení XVII. ročníku celostátní přehlídky filmů o umění a animované tvorby

*Půlhoť / Humer okénko po otáčení
o věk 35 let našeho animovaného filmu*

Pondělí 6. října 1980

9.00 - 12.40 hodin

I. soutěžní představení - televizní obrazovka
Dům kultury - pravá klubovna

*Děla v čes
Z krasného objektivu života
Frončák Hečko
Hra s nezáměrným obrazem
Kuku
Půlhoť aneb
Bavši a bar
Jit Mahan*

14.00 - 16.40 hodin

II. soutěžní představení - televizní obrazovka
Dům kultury - pravá klubovna

*Herman Landštráel
V ostřelování Ernesta Zetzkého
Zaučilo na ševcovi
Tělesná pro uměleckých
Má Appassionata
Národní umělec Karel Svoboda*

18.30 hodin

Dům kultury - levá klubovna

Průběh vítězů amatérských filmů

17.30 hodin

Putovní vernisáž výstav

20.00 hodin

III. soutěžní představení
Kino v Domě kultury

*Pemkové náměty
O umění Landštráel
Třináctá komnata prince Mladého
Pau de deux
Stalo by
Krátké spousty
Akrobát se stal mistrem
Vlastní rukou
Obří pitava*

22.30 hodin

SZK ROH - Starý pivovar
Diskusní klub

Úterý 7. října 1980

14.30 hodin

IV. soutěžní představení

*Babka šelběhka
Upřesnění
Licháckajská dívka
Když jsem já sloužil ve první lize
Celý krajina!
Přesně pro teba
Haltencia
Já se těšila (námě soustě)
Bábova a uherským kněží
Jak dlat sedláků šoujvavet vata*

17.00 hodin

V. soutěžní představení

*O kabeleku vta
Smetácká galerie (námě soustě)
Marešská lidové kolečky
Alfons Musko
Páseň a šelka
Dlouhá
Sonata facile*

20.00 hodin

Bulharské animované tvorby

22.30 hodin

SZK ROH - Starý pivovar
Diskusní klub

Středa 8. října 1980

14.30 hodin

VI. soutěžní představení

*Práci má člověk pro
Mladíci vřava
Hrabě
Návraty sachtat
Byl jednou jeden otrok
Z jistoty NO - šelka (námě soustě)
Hlas*

17.00 hodin

VII. soutěžní představení

*O Maryše v včím hrdku
Beneš Jucháč Bratřička
Srděná a křehka
Oškliv na palatě
Kozarova
Práci má člověk
Kaučovní scedlo Cyril Boudy*

20.00 hodin

Zahraniční filmy

22.30 hodin

SZK ROH - Starý pivovar
Diskusní klub

Čtvrtek 9. října 1980

14.30 hodin

VIII. soutěžní představení

*Assassin a Nolette
Smetácká
Jak Kacourkovi potrestali vrbatě
Dauky
Skaban, Oškliv
Alfons Jucháčská galerie
Konec křehka*

17.00 hodin

Zahraniční filmy

20.00 hodin

Zakončení přehlídky
Udělení cen
Promítání vítězů filmů

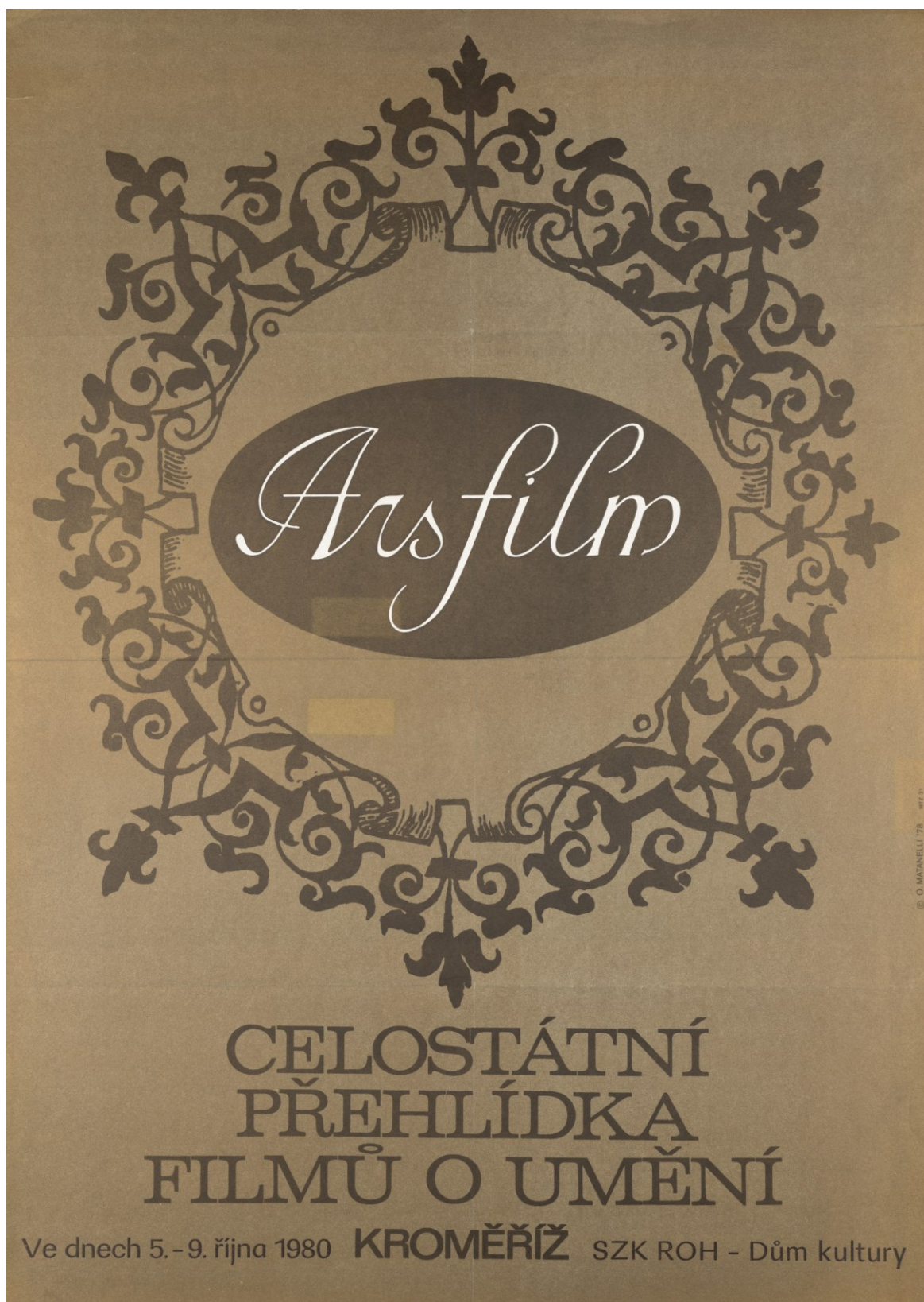
III. - VIII. soutěžní představení
uvádíme v kině Domu kultury

Předprodej vstupenek SZK ROH
Dům kultury v Kroměříži denně
od 13 hodin.

Pro BSP, podniky a organizace
možno vstupenky objednat
i na fakturu.

Vstupné 2, 3, 4 Kčs

Obr. 4: Program Arsfilmu Kroměříž, 1980 (Zdroj ANG, APL 4063).

Obr. 5: Plakát k Arsfilmu Kroměříž, 1980 (Zdroj ANG, APL 4067).

3.2 Festival filmů pro děti Gottwaldov

Po Arsfilmu byla Kotalíkova festivalová aktivita nejčetnější na Festivalu filmů pro děti Gottwaldov, kde v letech 1975, 1976–1979 a 1981 zasedal v porotě pro animovaný film jako její předseda.¹³⁸ Byla to také jeho první zkušenost porotce pro animovaný film, jelikož do té doby jako předseda poroty působil pouze na festivalu Arsfilm.

První ročník festivalu, v té době s názvem Celostátní přehlídka čs. filmů pro děti a mládež, se konal v roce 1961 a měl charakter nesoutěžní přehlídky. O rok později se již stal soutěžním festivalem a bylo na něm uděleno pět čestných uznání poroty. Do doby, než se festivalu zúčastnil Jiří Kotalík, se festival několikrát konal jako mezinárodní. S nástupem normalizace v roce 1968 měl festival znovu celostátní charakter, ačkoli se zahraniční účastí.¹³⁹

V roce 1975 byli pořadateli festivalu Československý film, Městský národní výbor v Gottwaldově, ÚV SSM a ÚV SČSDU. Festival byl definován jako *„soutěžní přehlídka nových filmů české a slovenské filmové tvorby pro děti v období posledního roku od uspořádání minulého ročníku festivalu, a to filmy hrané, animované a kombinované, určené divákovi ve věku do patnácti let“*.¹⁴⁰

Na festivalu, nyní již pod názvem Festival filmů pro děti Gottwaldov, hodnotila soutěžní filmy porota pro hraný film, pro animovaný film a od roku 1975 také dětská porota.¹⁴¹ Právě v tomto roce byl také Jiří Kotalík poprvé jmenován předsedou poroty pro animovaný film. Spolu s ním zasedali v porotě v průběhu let především zástupci Krátkého filmu, Filmového studia Gottwaldov, uměleckoprůmyslových škol nebo

---

¹³⁸ Je možné, že byl předsedou poroty ještě v jiných letech, vycházím ovšem přímo z dokumentů, korespondence a fotografií, které se váží pouze k těmto letům. Zatímco k většině let se v Kotalíkově fondu nachází korespondence, plán činnosti poroty či závěrečné zprávy poroty, k roku 1977 jsem dohledala pouze fotografie.

¹³⁹ Barbara Bahnová, *Filmové ceny a ekonomia prestiže: Festival filmov pre deti a mládež v Gottwaldove 1961–1989* [online]. Brno: Masarykova Univerzita 2018. Dostupný na: <<https://is.muni.cz/th/qkllh/>> [cit. 19.7. 2022].

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 31.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 30.

filmových periodik a filmoví režiséři¹⁴². Podobně jako v případě Arsfilmu, i zde byl Kotalík jediným zástupcem galerií výtvarného umění.

Na všech zmíněných ročnících udělovala porota pro animovaný film následující ceny: Cenu Jiřího Trnky, Cenu Větrníček a Cenu MěstNV Gottwaldov, v letech 1975 a 1981 Cenu Festivalový panáček, případně se vyhlašovaly ceny dalších kulturních či veřejných institucí (například Cena ÚV SSM nebo Cena redakce časopisu Zlatý máj). Stejně jako v případě festivalu Arsfilm, také v případě tohoto festivalu požádal Kotalík Ministerstvo kultury o možnost v rámci festivalu udělovat Cenu Národní galerie, která měla být udělována porotou pro animovaný film po konzultaci s NG *„českému nebo slovenskému filmu, který tvůrčím a náročným způsobem pojímá a uskutečňuje účast výtvarného umění v animovaném filmu se zřetelem k diváku naší současnosti“*¹⁴³. Ve statutu Festivalu filmů pro děti Gottwaldov se tato cena objevila již v roce 1979.¹⁴⁴

Z roku 1978 jsem měla k dispozici detailně rozepsaný program poroty. Podle toho měly všechny tři poroty, pro hraný film, pro animovaný film a dětská porota, rozdělené místnosti v hotelu Moskva, ve kterých probíhalo zahajovací zasedání poroty, dále pravidelná zasedání porot, která se uskutečňovala na konci prvního a druhého festivalového dne a závěrečné zasedání porot, při kterém byly porotami rozděleny jednotlivé ceny, a i s porotami tam proběhlo rámcové zhodnocení festivalu.¹⁴⁵

Závěrečné zprávy poroty obsahovaly kromě vyhlášení výsledků také obecné zhodnocení úrovně soutěžních filmů či vývojových tendencí v animované tvorbě. Na rozdíl od festivalu Arsfilm se do zpráv zřetelněji dostávala ideologická tematika spojená s působením na děti a filmy byly oceňovány na základě své angažovanosti. Například v roce 1975 porota vyzvedla *„skutečnost, že v roce 30. výročí osvobození Československa bylo v soutěži několik filmů s výrazně angažovanou tematikou, které se*

---

¹⁴² V letech 1975, 1979 a 1981 byl členem poroty například režisér animovaných filmů Stanislav Látal.

¹⁴³ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Korespondence, Dopis Jiřího Kotalíka řediteli VI. odboru MK ČSR Milošovi Chvalinovi ze dne 22. prosince 1978.

¹⁴⁴ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Korespondence, Dopis Bohumila Steinera Jiřímu Kotalíkovi ze dne 13. 4. 1979.

¹⁴⁵ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Program poroty XVIII. festivalu filmů pro děti v Gottwaldově, 1978.

úspěšně uplatnily v soutěži“.¹⁴⁶ Ve stejném roce byla Cena Větrníček udělena filmu Píseň o harmonice Jiřího Brdečky a Zdeňka Seydla „za náročné ztvárnění aktuálního tématu k třicátému výročí osvobození Československa Sovětskou armádou“.¹⁴⁷ Politická témata se v hodnocení poroty jinak téměř nevyskytovala. Porota se zaměřovala především na práci s tématem filmů, výchovné působení na dětské diváky, filmový a výtvarný projev, případně nové stylistické postupy. V obecném hodnocení porota kladně hodnotila nejen účast již zkušených autorů, ale zejména rostoucí počet debutujících tvůrců a s tím spojenou žánrovou a stylovou rozmanitost.¹⁴⁸

Kromě Kotalíkovy funkce předsedy poroty pro animovaný film se na festivalu také okrajově podílela Národní galerie. V roce 1979 spolupracovala s Galeríí výtvarného umění v Gottwaldově na výstavě Mikoláše Alše, která tvořila část doprovodného programu festivalu.^{149,150} Ačkoli Kotalík byl pravděpodobně předsedou poroty pro animovaný film naposledy v roce 1981, ještě v následujících letech byla stále udělována Cena Národní galerie, přičemž poslední dokument, který potvrzuje udělování tohoto ocenění je z roku 1987.¹⁵¹

---

¹⁴⁶ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Závěrečná zpráva poroty XV. festivalu pro děti Gottwaldov ze dne 22. 5. 1975.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Rozhodnutí poroty pro animovaný film XIX. Festivalu filmů pro děti ze dne 16. května 1979.

¹⁵⁰ V tomto roce se také na festivalu otevřela stálá expozice Hermíny Týrlové a Karla Zemana a zóna Národní galerie. Viz tamtéž.

¹⁵¹ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, dopis Bohumila Steinera Jiřímu Kotalíkovi ze dne 18. 5. 1987.

Obr. 6: Jiří Kotalík na Festivalu filmů pro děti Gottwaldov 1977 (Zdroj ANG).

Obr. 7: Jiří Kotalík na Festivalu filmů pro děti Gottwaldov 1977 (Zdroj ANG).

3.3 Festival animovaného filmu ANIMAFILM v Českých Budějovicích

V roce 1986 se konal 1. ročník Festivalu animovaného filmu ANIMAFILM v Českých Budějovicích. Jeho pořadatelem byl Československý film ve spolupráci s Jihočeským krajským národním výborem, SČDU, SČVU a Československou televizí. Důvody jeho vzniku popsal ústřední ředitel ČSF Jiří Purš takto: *„Československá animovaná tvorba zaujímá významné místo v čs. krátkometrážní tvorbě. Vzhledem k dosažené kvantitě výroby, ale zejména k úspěchům, které čs. animované filmy dosahují v zahraničí, se Československý film a stranické a státní orgány Jihočeského kraje rozhodly uspořádat specializovanou soutěžní přehlídku, která by byla prostředkem k zhodnocení celkové úrovně animované tvorby a příležitostí ocenění práce studií a jednotlivých tvůrců animovaných filmů.“*¹⁵² První ročník festivalu se konal ve dnech 15. – 18. září 1986.

Na festival byly přihlášeny filmy Krátkého filmu, Slovenské televizní tvorby, Filmového studia Gottwaldov a Československé televize a z 89 přihlášených filmů jich bylo výběrovou komisí do soutěže vybráno 74. Filmy byly rozděleny do pěti kategorií. První tři kategorie rozdělovaly filmy na základě délky, v kategorii A byly filmy do pěti minut, v kategorii B filmy v délce pět až patnáct minut, kategorie C obsahovala filmy středometrážní a celovečerní. Zbylé dvě kategorie byly stanoveny na základě formy a tematiky, kategorie D byla určena filmům pro děti a kategorii E tvořila televizní animovaná tvorba.

Pravděpodobně kvůli Kotalíkově dlouhodobé spolupráci s ČSF a jeho časté funkci porotce na filmových festivalech byl Jiřím Puršem požádán, aby přijal funkci předsedy poroty na tomto novém festivalu.¹⁵³ Jednání poroty a promítání filmů k hodnocení probíhalo ještě před konáním festivalu. Porota se sešla poprvé 27. srpna v promítací síni Krátkého filmu v Praze, 28. a 29. srpna následovaly projekce, při kterých byly promítány všechny vybrané soutěžní filmy. Na základě toho porota vypracovala závěrečnou zprávu.¹⁵⁴ Stejně, jako v případě Arsfilmu, i v tomto případě obsahovala závěrečná zpráva poroty, kterou vypracoval Kotalík jako její předseda,

---

¹⁵² ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Dopis Jiřího Purše Jiřímu Kotalíkovi ze dne 29. května 1986.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Dopis Bohumily Vojtíškové Jiřímu Kotalíkovi ze dne 8. července 1986.

částečný popis proběhlého ročníku festivalu, ocenění jeho koncepce či podněty pro další ročníky.¹⁵⁵ Porota hodnotila soutěžní snímky ve výše popsanych kategoriích a udělovala Velkou cenu, 1. a 2. cenu v jednotlivých kategoriích, speciální ceny (například za animaci, výtvarné pojetí, zvuk nebo debutovým filmům) a čestná uznání.¹⁵⁶

Kotalík v závěrečné zprávě poroty ocenil fakt, že se festival zaměřil na filmové odvětví, jehož význam roste, a které má zároveň tradici trvající čtyřicet let. Dále byl oceněn vývoj animované tvorby, ve které byl znatelný důraz na kvalitu, myšlenkovou aktuálnost, společenskou působivost a výchovnou funkci. Kromě tematické roviny byly ve zprávě zhodnoceny také stylistické změny, které měly předznamenávat nové období rozvoje animovaného filmu: *„To je umožňováno zjevným opouštěním tematických i výrazových konvencí, ve snaze oprostít se od šablon a stereotypů v rozšiřování výrazových prostředků, v ověřování nových materiálů a postupů, v tvořivém vztahu k tendencím současného umění [a] přitom v respektování specifčnosti výtvarného řešení.“*¹⁵⁷.

Podle zprávy poroty se festivalu účastnili jak zavedení tvůrci, tak také mladí tvůrci a debutanti, oceněny byly rovněž *„výsledky výuky animovaného filmu ve specializovaném atelieru Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze“*.¹⁵⁸ Porota měla také několik připomínek k organizaci festivalu. Navrhovala například změnu termínu konání festivalu tak, aby se odehrával v mezidobí mezi festivaly nebo zapojení ČST kvůli jejím popularizačním schopnostem. Ohledně soutěžních ocenění chtěla mít porota pro následující ročník možnost udělit čtyři volné ceny, kterými by mohla ocenit soutěžní filmy z hlediska scénáře, humoru a satiry nebo nových postupů.¹⁵⁹

---

¹⁵⁵ Podle obsahu závěrečné zprávy poroty, v níž jsou vynechána prázdná místa na názvy oceněných filmů, se jednalo o zprávu napsanou Kotalíkem ještě před vyhlášením výsledků, ale (dle shrnutí poznatků z festivalu) v pozdějších fázích konání festivalu. Viz ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Závěrečná zpráva poroty 1. ročníku Festivalu animovaného filmu z roku 1986, podepsán Jiří Kotalík.

¹⁵⁶ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Statut 1. Festivalu animovaných filmů ANIMAFILM České Budějovice 1986, s. 2.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž.

Festival animovaných filmů v Českých Budějovicích ANIMAFILM s největší pravděpodobností neměl dlouhého trvání. Podařilo se mi dohledat, že existuje Zpravodaj festivalu ještě z roku 1988, kdy se konal druhý ročník, důkazy o jeho dalším pokračování však chybí.

3.4 Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary

Ačkoli filmy na Mezinárodním filmovém festivalu v Karlových Varech nebyly specializované na výtvarné umění a vymykaly se tak Kotalíkově odbornosti, také na tomto festivalu se podílel. V tomto případě byla spolupráce více provázána s NG a měla jiný a krátkodobější charakter než v případě dříve jmenovaných festivalů. Právě díky tomu lze však nahlédnout na další způsob spolupráce, který mohl být realizován mezi filmem a výtvarným uměním.

V roce 1985 byl Kotalík dopisem od ústředního ředitele ČSF Jiřího Purše jmenován členem festivalového výboru XXV. mezinárodního filmového festivalu v Karlových Varech v roce 1986. K funkci festivalového výboru bylo uvedeno: „*Úkolem festivalového výboru bude projednávat zásadní kulturně politické, společenské i organizační otázky festivalu a postup při zajišťování jeho vysoké úrovně.*“¹⁶⁰.

Kotalíkovým úkolem byla příprava výstavy, která měla festival doprovázet. Národní galerie společně s Krátkým filmem a Galerií výtvarného umění v Karlových Varech vytvořila dvě výstavy: 40 let animovaného filmu a Malíři animovaného filmu.¹⁶¹ Dle Kotalíka to byly výstavy, „*volných obrazů a kreseb umělců, kteří byli v tom či onom směru spjatí s animovaným filmem*“ a probíhaly od 3. července do 31. srpna 1986¹⁶². Na výstavách byli zastoupeni například Jiří Trnka, Adolf Born, Josef Čapek, Josef Lada nebo Kamil Lhoták.¹⁶³

---

¹⁶⁰ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Dopis Jiřího Purše Jiřímu Kotalíkovi ze dne 3. září 1985.

¹⁶¹ V archivních materiálech se vyskytují různé varianty názvu výstav, někdy se mluví pouze o jedné výstavě věnované 40 letům animovaného filmu. Mnou uvedené dva názvy jsou uvedeny na oficiální pozvánce. Viz ANG, Dokumentace výstav, Výstava 40 let animovaného filmu, Pozvánka na výstavu.

¹⁶² ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Dopis Jiřího Kotalíka Jiřímu Puršovi ze dne 15. 2. 1986.

¹⁶³ Tamtéž.

Kotalík byl do festivalového výboru stejným způsobem jmenován znovu v roce 1987 (tedy pro festival v roce 1988). Na základě Kotalíkova pověření uspořádala Národní galerie pro festival výstavu Herec v českém výtvarném umění, která obsahovala díla spjatá s herectvím v divadle a ve filmu.^{164,165} Text věnovaný výstavě byl uveden následovně: „*Národní galerie v Praze už po řadu let spolupracuje s Československým filmem při různých akcích u vědomí, že upevňování sounáležitosti jednotlivých tvůrčích oblastí je jedním z příznačných rysů moderní kultury.*“¹⁶⁶. Podobné myšlenky se u Kotalíka často opakovaly a zde je tedy jeden z dalších důkazů, že výrazně podporoval střetávání různých uměleckých oblastí.

Výstava se konala od 4. července do 15. srpna 1988 a byla na ní vystavena například díla malířů Františka Jiroudka, Vratislava Nechleby, Karla Purkyně a Vladimíra Sychry, plastiky sochařů Karla Dvořáka, Josefa Václava Myslbeka a Josefa Mařatky či kresby a grafiky Mikoláše Alše, Maxe Švabinského a Alfonse Muchy.¹⁶⁷ Díla uvedena na výstavě byla částečně ze sbírek NG, bylo na ní však zapůjčeno také velké množství děl z menších, především regionálních galerií. Výstavu v Karlových Varech uvedl Jiří Kotalík a vernisáže se účastnilo 120 lidí.¹⁶⁸

---

¹⁶⁴ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Úvodní text k výstavě Herec v českém výtvarném umění realizované pro MFF v Karlových Varech roku 1988.

¹⁶⁵ Podle textu k výstavě, který napsal Kotalík, šlo však především o tematiku divadla. Viz tamtéž.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ V rámci výstavy bylo prezentováno celkem 102 děl. ANG, Dokumentace výstav, Výstava Herec v českém výtvarném umění (1988), Návrhový list, Seznam děl.

¹⁶⁸ ANG, Dokumentace výstav, Výstava Herec v českém výtvarném umění, Seznam exponátů, Návrhový list, Dokumentace výstav na území ČSSR.

Obr. 8: Pohled do výstavy Herec v českém výtvarném umění (Zdroj ANG).

Obr. 9: Jiří Kotalík (třetí zprava) a Jiří Purš (druhý zprava) na vernisáži výstavy Herec v českém výtvarném umění (Zdroj ANG).

Národní galerie v Praze a Galerie umění Karlovy Vary

Herec v českém výtvarném umění

Obr. 10: Jiří Kotalík (první zleva) a Jiří Purš (druhý zleva) na vernisáži výstavy Herec v českém výtvarném umění (Zdroj ANG).

Národní galerie v Praze a Galerie umění Karlovy Vary

Herec v českém výtvarném umění

Obr. 11: Jiří Kotalík na vernisáži výstavy Herec v českém výtvarném umění (Zdroj ANG).

Obr. 12: Plakát k výstavě *Herec v českém výtvarném umění* (Zdroj ANG, APL 5746).

3.5 Mezinárodní festival filmů o umění a životopise umělců Asolo

Kotalík měl také, jako porotce na filmovém festivalu, zkušenost ze zahraničí. V roce 1983 byl vyslán do italského města Asolo v provincii Treviso, ve kterém se konal 11. mezinárodní festival filmů o umění a životopise umělců. Ředitel festivalu Giuseppe Marton pozval Kotalíka necelé dva měsíce před konáním festivalu¹⁶⁹, aby se stal členem mezinárodní poroty kvůli jeho odborným zkušenostem z oblasti umění.¹⁷⁰

Festival Internazionale del Film sull'Arte e di Biografie d'Artisti se konal poprvé v roce 1973. Jeho zakladatelkou byla Flavia Paulon, filmová kritička a spisovatelka, která vedla festival do roku 1982. Paulon dbala na pečlivý výběr předváděných filmů a filmařů, ale také porotců z řad významných filmových a výtvarných odborníků. Pod jejím vedením festival podporovalo UNESCO a získal mezinárodní prestiž. V roce 1983

¹⁶⁹ Festival s originálním názvem Ente Festival di Asolo: Festival Internazionale del Film sull'Arte e di Biografie d'Artisti se konal 27. září–2. října 1983.

¹⁷⁰ ANG, fond Národní galerie (1945–1990), Dopis Giuseppe Martona Jiřímu Kotalíkovi ze dne 9. srpna 1983.

převzal vedení festivalu Giuseppe Marton. Prozatím poslední ročník festivalu se konal v roce 2021.¹⁷¹

Festival v Asolu byl soutěžní a jeho cílem bylo každoroční kritické hodnocení filmů o umění a umělcích, ať už krátkometrážních nebo dlouhých. Kromě malířství, sochařství či architektury bylo možné na festival přihlašovat také filmy o umělcích z oblasti literatury, divadla či hudby. Mezinárodní porota udělovala hlavní cenu a dalších pět ocenění v jednotlivých kategoriích.¹⁷²

Podle Kotalíkovy zprávy ze služební cesty si festival v Asolo získal prestiž „vzhledem ke kontinuitě, vzhledem k účasti významných tvůrců zemí Evropy“.¹⁷³ V poslední době se na festivalu objevovali také tvůrci z Československa, jejichž filmům se sice dostalo uznání, ale byly příliš jednostranně věnovány uměleckým řemeslům. Pro další ročníky festivalu doporučil, aby československé filmy procházely výběrem a aby se jim dostávalo předběžné propagace pro významnější úspěch.

V prvním dnu festivalu proběhlo první studium materiálů k soutěžním filmům. Od dalšího dne až do konce festivalu se minimálně dvakrát denně scházela porota u jednání, a to dopoledne a večer. Mezi povinnostmi porotce absolvoval Kotalík několik exkurzí po okolních pamětihodnostech a účast na místních slavnostech. Ze zprávy také vyplývá, že mu bylo ředitelem Martonem naznačeno, aby byl na příští ročník předem přizván ke konzultaci, na které se měl Kotalík v úmyslu podílet na výběru československých filmů, které by měly být do soutěže zahrnuty. Mimo samotný festival chtěl Kotalík připravit výběr československých filmů o umění pro zájemce z řad filmových či výtvarných odborníků z Itálie či plánování menších výstav ve spolupráci s Muzeem v Trevisu.¹⁷⁴

---

¹⁷¹ Asolo film festival, La storia (online). Dostupný na: <https://asoloartfilmfestival.com/?page_id=31> [cit. 15. 7. 2022].

¹⁷² ANG, fond NG (1945–1990), Spis ke služební cestě Jiřího Kotalíka do Itálie za účelem účasti v mezinárodní porotě na 11. mezinárodním festivalu filmů o umění, Oficiální statut festivalu, 1983.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ ANG, Fond Národní galerie (1945–1990), Zpráva ze služební cesty do Itálie ve dnech 26. 9. – 3. 10. 1983.

4 Spolupráce Kotalíka a Československé televize

4.1 Dosavadní spolupráce NG s ČST

Spolupráce s Československou televizí a jinými kulturními institucemi nebyla ničím výjimečným. Skrze ČST byla možná propagace kulturních akcí, jako například koncertů, festivalů či výtvarných výstav, a tímto způsobem byly propagovány také výstavy Národní galerie. Způsoby propagace a spolupráce s médií byly každoročně popisovány v hodnocení činnosti oddělení propagace. Při výzkumu jsem měla k dispozici tato hodnocení z období 1957–1990, ačkoli zprávy z některých let ve fondu Národní galerie následkem proskartování chybí, nebo nebyly vůbec napsány.

NG se pokoušela o spolupráci s ČST velmi brzy po jejím prvním vysílání v roce 1953, dle dostupných hodnocení činnosti se spolupráce s ČST objevuje již v roce 1957¹⁷⁵, ačkoli nebyla hodnocena kladně. V hodnocení činnosti propagačního oddělení za rok 1957 je uvedeno, že „*televise nevyšla ve svých pořadech vstříc Národní galerii, jak by se dalo očekávat. Přípravovaný pořad o Národní galerii, k němuž bylo námi dodáno podrobné libreto, byl televizí oddalován a nebyl dosud pravděpodobně z důvodů značných finančních nákladů televizí realizován*“¹⁷⁶. Dokument potvrzuje, že NG měla zájem o propagaci skrze pořady ČST, bylo ale nutné pokračovat v jednáních, aby se tato spolupráce uskutečnila.¹⁷⁷

V následujících několika letech byla ČST v hodnoceních činnosti zmiňována velmi stručně či vůbec a případná spolupráce měla charakter natáčení záběrů ze sbírek nebo hudebních událostí odehrávajících se ve Valdštejnské jízdárně do televizních aktualit. Situace se po dlouhou dobu neměnila, a ještě v roce 1967 bylo v Připomínkách k celkovému a radikálnímu zlepšení propagace NG uvedeno, že je potřeba „*hledat nové formy spolupráce s rozhlasem, u závažnějších výstav též s televizí a se zpravodajským filmem*“¹⁷⁸.

---

¹⁷⁵ Z popisu spolupráce s ČST v tomto roce však vyplývá, že o možnostech spolupráce probíhala jednání již dříve.

¹⁷⁶ ANG, fond Národní galerie (1945–1990), Činnost oddělení propagace v roce 1957, s. 3.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ ANG, fond Národní galerie (1945–1990), Připomínky k celkovému a radikálnímu zlepšení propagace NG, 1967.

4.2 Spolupráce NG a ČST po nástupu Jiřího Kotalíka

Nejvíce patrné zintenzivnění spolupráce NG a ČST se vyskytuje v hodnocení činnosti od roku 1971. Informace o tomto období jsem čerpala z celkových hodnocení činnosti NG, ve kterých se spolupráce s ČST již nevyskytovala jen v rozboru činnosti oddělení propagace, ale také v soupisu spolupráce NG s ostatními institucemi. Z toho lze vyvodit, že spolupráce s ČST (resp. i ČSF) už neprobíhala pouze za účelem propagace NG, ale stala se součástí odborné práce galerie.

Z výše zmíněné zprávy z roku 1971 vyplývá, že NG spolupracovala s ČST „při odborné přípravě scénářů i při natáčení filmů o výtvarném umění“¹⁷⁹. V této formě spolupráce figurovali dokonce jednotliví zaměstnanci NG. Podařilo se realizovat například filmy o sochaři Vladimíru Majakovském, malířích Antonínu Hudečkovi, Maxi Švabinském a Janu Zrzavém, dále také pořady *Osobnost a dílo* a *Prameny poznání* o československých muzeích a galeriích.¹⁸⁰ Stejným způsobem probíhala spolupráce mezi NG a ČST i v následujících letech a podle hodnocení činnosti byla nejvíce intenzivní do roku 1981.¹⁸¹

Ačkoli se mi nepodařilo dohledat informace z účasti jednotlivých zaměstnanců NG, na základě korespondence a materiálů týkajících se spolupráce s ČST vyplývá, že hlavním iniciátorem a účastníkem odborné spolupráce na filmech a pořadech obecně o výtvarném umění ČST byl právě Kotalík, jelikož s ním byla konzultována většina oněch filmů, a především dokumentárních pořadů.¹⁸²

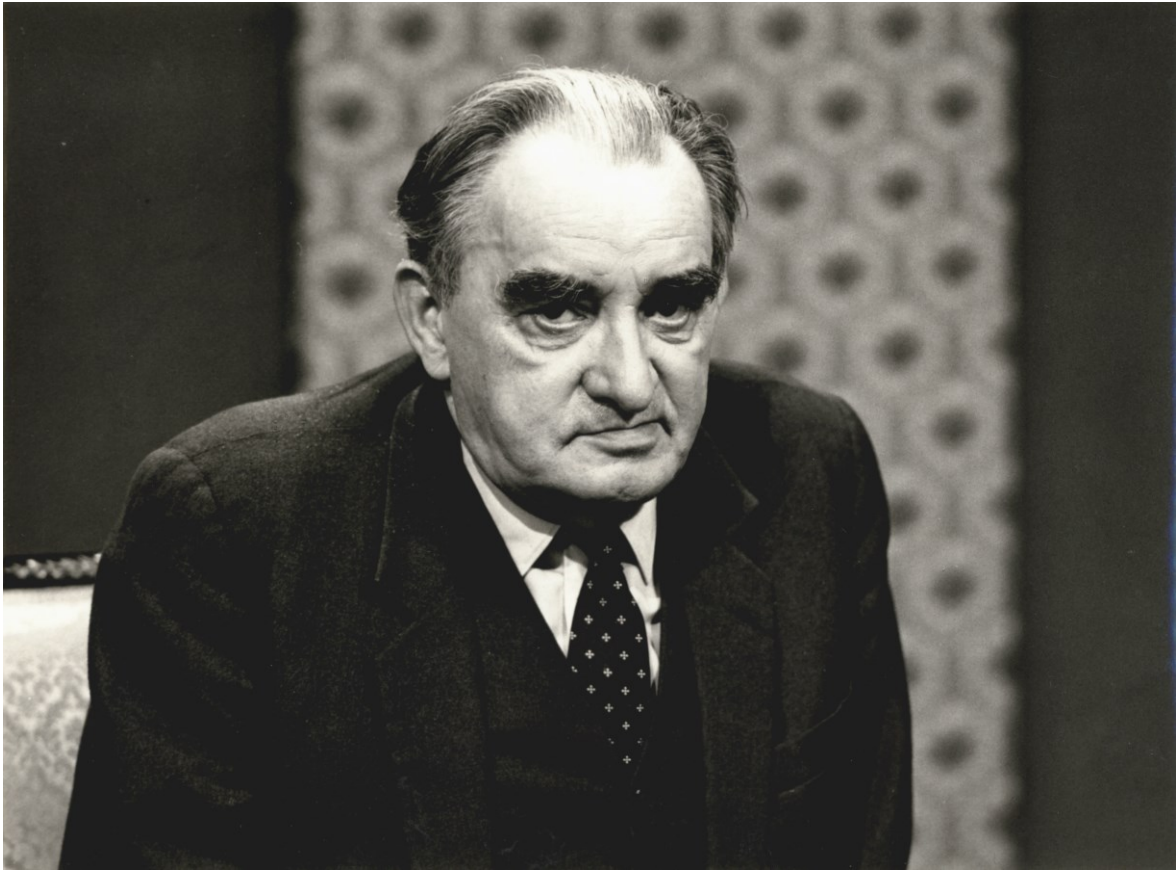
---

¹⁷⁹ ANG, fond Národní galerie (1945–1990), Hodnocení činnosti NG za rok 1971, s. 12.

¹⁸⁰ ANG, fond Národní galerie (1945–1990), Hodnocení činnosti NG z let 1971–1981.

¹⁸¹ I po tomto roce se však Kotalík, ještě jako ředitel NG, podílel na několika televizních pořadech.

¹⁸² Kromě dokumentárních filmů a sérií se Kotalík několikrát účastnil televizních soutěží, kde měl funkci odborného porotce. Jednalo se například o pořad *Deset stupňů ke zlaté* a *Nashledanou v Praze*. Viz ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Televize.

Obr. 13: Jiří Kotalík v pořadu *Křeslo pro hosta* (Zdroj Spisový archiv České televize).

4.3 Výtvarné umění na obrazovkách

Způsob Kotalíkova uvažování nad funkcí televize při propagaci výtvarného umění lze alespoň částečně vyčíst z textu *Výtvarné umění na obrazovkách*.¹⁸³ Ačkoli není jasné, pro koho byl text napsán, případně ve kterém roce, Kotalík zde píše o příležitosti třicátého výročí vzniku ČST, odhaduji tedy, že text vznikl kolem roku 1983. V textu Kotalík upozorňuje na skutečnost, že výtvarná kritika či popularizace umění bývají vnímány především skrze psané texty, například „*stručné referáty v novinách či časopisech, obšírnější statě v odborných revuích, anebo souhrnnější pohled v knížkách*.“¹⁸⁴ Zapomíná se dle něho ale na fakt, že značný význam má pro propagaci výtvarného umění televize, která navíc pracuje s vizuálními informacemi a že je tedy jedním z nejsilnějších nástrojů popularizace a výchovy v oblasti výtvarného umění. ČST měla také, dle Kotalíka, významný podíl na vysoké návštěvnosti výstav a zvýšení zájmu

---

¹⁸³ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Rukopisy, text *Výtvarné umění na obrazovkách*.

¹⁸⁴ Tamtéž.

veřejnosti o výtvarné umění, a to díky systematické spolupráci s výtvarnými institucemi.¹⁸⁵

„Čs. Televize přispívá k zprostředkování a přibližování hodnot výtvarného umění milionové obci svých diváků různými formami. Redakce televizních novin znale a poutavě připomíná významné výstavy či akce nejenom v Praze a Bratislavě, ale v rozloze celého státu; příležitostně se k těmto tematům věnují též některé z pořadů Hlavní redakce publicistiky a dokumentaristiky. Obzvláště systematickou a uváženou pozornost pak po léta věnuje výtvarnému umění Hlavní redakce vzdělávacích pořadů.“¹⁸⁶

Právě se zmiňovanou Hlavní redakcí vzdělávacích pořadů Kotalík opakovaně spolupracoval na několika filmech pořadech o NG a výtvarném umění, mj. na pořadech *Prameny poznání* a *Mistrovská díla NG*, kterým jsou věnovány následující kapitoly.

4.4 Prameny poznání

Prvním větším projektem vytvořeným Československou televizí, ve kterém participovala Národní galerie a Jiří Kotalík, byl dokumentární cyklus *Prameny poznání*. Na pořadu se podílela Hlavní redakce vzdělávacích pořadů Československé televize s ministerstvem kultury ČSR. Úvodní díl cyklu vznikl v roce 1977 (vysílán byl poprvé v roce 1978), poslední díly se dokončovaly v roce 1983. Celkem bylo v cyklu obsaženo 33 pořadů o československých muzeích a galeriích a jejich sbírkách. Prvních pět dílů bylo věnováno jednotlivým sbírkám NG¹⁸⁷, následovala představení muzejních a galerijních sbírek z větších i menších, specializovaných a regionálních institucí.¹⁸⁸

Po odvysílání prvního dílu cyklu *Prameny poznání* následovala beseda, na níž probíhala diskuze ředitele odboru VI. ministerstva kultury ČSR Miloše Chvaliny, Jiřího Kotalíka, náměstka ministra kultury Josefa Švagery a šéfredaktorky Hlavní redakce vzdělávacích pořadů ČST Marie Kocíkové. Televizní cyklus měl upozornit na

---

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ Jednotlivé díly pořadu byly věnovány sbírce starého českého umění v Jiřském klášteře, Evropské sbírce ve Šternberském paláci, Grafické sbírce v paláci Kinských, Sbírcе českého sochařství na Zbraslavi a Sbírcе českého malířství 19. století v klášteře sv. Anežky české. Viz ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Film, Podklad pro jednání o pořadech o výtvarném umění, nedatováno.

¹⁸⁸ Tamtéž.

československé kulturní a umělecké bohatství a historické dědictví uchovávané v muzeích a galeriích. Zároveň měl přispívat k estetické výchově diváků a rozvoji socialistické osobnosti.¹⁸⁹

Kotalík měl v procesu vzniku *Pramenů poznání* funkci odborného poradce.¹⁹⁰ Na besedě ke vzniku tohoto cyklu upozornil na potřebnost prezentace těchto témat v televizi, hovořil také o své zkušenosti z uvádění filmů o umění na festivalu Arsfilm Kroměříž. Uvedl, že „televize [je] obrovský nástroj kulturně výchovné činnosti a není zanedbatelné, že podněcuje lidi, aby muzea a galerie sami navštěvovali“.¹⁹¹

Podle dostupného scénáře lze alespoň částečně popsat některé formální aspekty jednotlivých dílů. Úvodní sekvence obsahovaly celkové záběry exteriérů, v nichž se jednotlivé sbírky nacházely, následovaly pohledy do expozice, obojí bylo doprovázeno komentářem o historii, současnosti významu objektu a vážnou hudbou. Poté následovaly medailony významných umělců zastoupených v expozici, které byly složeny z informací o životě umělců zasazených do kontextu doby a z rozborů jejich stěžejních děl. Závěrečný záběr měl tvořit pohled do expozice s komentářem obsahujícím celkové zhodnocení tématu.¹⁹²

4.5 Mistrovská díla Národní galerie v Praze

Na *Prameny poznání* částečně navázal dokumentární cyklus *Mistrovská díla Národní galerie v Praze*¹⁹³, v jehož jednotlivých dílech byla podrobně rozebírána stěžejní umělecká díla ze sbírek NG.¹⁹⁴ Byl rozdělen do dvou částí, které byly realizovány mezi lety 1982–1984 a obsahovaly celkem čtrnáct dílů. Na rozdíl od cyklu

---

¹⁸⁹ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Televize, Záznam úvodní besedy k dokumentárnímu cyklu *Prameny poznání* ze dne 22. prosince 1977, s. 1–3.

¹⁹⁰ Zde není jisté, zda byl odborným poradcem pro všechny díly cyklu nebo pouze pro ty, které se týkaly přímo Národní galerie.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 6.

¹⁹² ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Televize, Námět k dílu dokumentárního cyklu *Prameny poznání (Z pokladů Národní galerie v Praze – České malířství 19. století)* ze dne 25. června 1981.

¹⁹³ S původně plánovaným názvem *Setkání s díly mistrů*.

¹⁹⁴ Inspiraci pro tento pořad čerpali tvůrci mimo jiné v seriálu moskevské televize o mistrovských dílech Ermitáže. Viz ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Televize, Koncepte seriálu *Setkání s díly mistrů* ze dne 26. října 1981.

Prameny poznání byl v případě *Mistrovských děl NG* Jiří Kotalík spoluautorem scénáře (společně s Evou Friedrichovou).¹⁹⁵ Osoba Jiřího Kotalíka a dalších hostů měla zaručovat, že by z hlediska formy „nemělo jít o povídání, kdy plyne čas, ale o zasvěcený a hlubší pohled, nové poznatky, nový pohled“.¹⁹⁶ Kromě práce na scénáři byl Kotalík také hlavním řečníkem všech dílů a s ním jeden až dva další představitelé výtvarného, hudebního nebo literárního umění či historici společenských dějin. Rozpravy řečníků nad díly vedla moderátorka. Vztah mezi Kotalíkem a hosty měl být partnerský a v jejich projevech měla panovat názorová shoda, neměl tedy být v podstatě prostor pro diskuzi či názorovou konfrontaci.¹⁹⁷

Tvůrci pořadu měli za cíl věnovat se vždy konkrétně jednomu významnému (mistrovskému) dílu. Kromě díla samotného byla při dialogích řečníků hojně využívána také další dokumentace doplňující odborný výklad. Jednalo se především o knihy spojené s tématem z knihovny NG či související archivní materiály. První část každého dílu pořadu byla zaměřená na zasazení uměleckého díla do širších souvislostí s využitím dostupné dokumentace a probíhala v pracovně Jiřího Kotalíka. Veškeré dokumentační materiály tvořily, kromě řečníků, hlavní obrazovou složku. V druhé části se přistupovalo přímo do prostor galerijních sbírek, kde se pozornost přesunula na samotné umělecké dílo a jeho hlubší analýzu.¹⁹⁸

---

¹⁹⁵ Dle záznamu z natáčení dílů Canaletto a Goya a hodnocení natáčecího dne nebylo, i přes odborný přínos, s Jiřím Kotalíkem příliš snadné spolupracovat. Režisér Tomáš Kulík spolupráci hodnotil následovně: „*Veškerá příprava scénářů – byť sebepečlivější – je problematická v okamžiku, kdy s. akademik Kotalík začne během realizace dramaturgovat a režírovat. Tentokrát to opět chtělo pevné nervy, ale zvládli jsme to.*“ Podobně spolupráci popsala vedoucí výrobního štábu Milada Rebcová: „*Natáčení obou dílů probíhalo tentokrát ve zvláště napjatém ovzduší, které zapříčinily některé názorové neshody režiséra a ak. Kotalíka, při natáčení musely být neustále, díky těmto neshodám, prováděny operativní změny oproti natáčecímu plánu. Jen díky velkému úsilí všech členů štábu se pořady podařilo natočit. I při dokončovacích pracech zasáhl ak. Kotalík do sestřižených pořadů, takže bylo nutné opět zajišťovat nový sestřih, přepis atd.*“ Viz Spisový archiv České televize, Red 91/778, HRVP – Mistrovská díla NG: Canaletto, Hodnocení natáčecího dne pořadu *Mistrovská díla Národní galerie v Praze*, 1983.

¹⁹⁶ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Televize, Koncepte seriálu *Setkání s díly mistrů* ze dne 26. října 1981.

¹⁹⁷ Tamtéž.

¹⁹⁸ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Televize, Scénář k prvnímu dílu dokumentárního cyklu *Mistrovská díla Národní galerie v Praze, Mistr Theodorik – Portrét*, 15. února 1982.

Za pořad bylo tvůrcům uděleno čestné uznání Československé televize za rok 1985 ve znění: „Autorskému a realizačnímu kolektivu Hlavní redakce vzdělávacích pořadů Čs. televize Praha, jmenovitě redaktorce Evě Friedrichové, odbornému poradci a hlavnímu protagonistovi akademiku Jiřímu Kotalíkovi, režisérovi Ing. Tomáši Kulíkovi, kameramanovi Václavu Filipovi a vedoucí výrobního štábu Miladě Rebcové za cyklus pořadů „Mistrovská díla Národní galerie v Praze“, jenž představil vrcholní díla našich i světových výtvarných umělců a zároveň vysvětlil širší dobové společenské podmínky a vztahy, ve kterých díla vznikala, čímž se stal i vysoce politicky angažovaným. Cyklus byl zpracován netradičním způsobem na vysoké profesionální úrovni.“¹⁹⁹

Podobný pořad s názvem *Národní galerie v Praze nikdy nezavírá* byl realizován v letech 2011–2012, a každý jeho díl byl také věnován jednomu uměleckému dílu.²⁰⁰ V období pandemie v roce 2020 Národní galerie Praha využila možností online prezentace uměleckých sbírek v projektu NGP Online, ve kterém například představila oblíbená díla kurátorů sbírek v cyklu *Moje nej dílo*.²⁰¹

---

¹⁹⁹ ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Televize, Čestná uznání Čs. televize za rok 1985.

²⁰⁰ Česká televize, *Národní galerie v Praze nikdy nezavírá* (úvodní stránka pořadu. Dostupný na: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1000000039-narodni-galerie-v-praze-nikdy-nezavira>> [cit. 19. 7. 2022].

²⁰¹ Národní galerie, NGP Online (online). Dostupný na: <<https://www.ngprague.cz/vystavy-a-akce/ngp-online>> [cit. 19. 7. 2022].

Obr. 14: Jiří Kotalík při natáčení pořadu Mistrovská díla NG (Zdroj ANG).

Obr. 15: Jiří Kotalík při natáčení pořadu Mistrovská díla NG (Zdroj ANG).

Obr. 16: Jiří Kotalík při natáčení pořadu Mistrovská díla NG (Zdroj ANG).

Obr. 17: Jiří Kotalík při natáčení pořadu Mistrovská díla NG (Zdroj ANG).

5 Závěr

Jiří Kotalík je dodnes považován za významnou osobnost československého výtvarného umění, ať už jako historik a teoretik umění, kritik, pedagog nebo dlouholetý ředitel Národní galerie v Praze. Cílem této diplomové práce bylo na základě indicí zjistit, jaký byl jeho vztah k filmům, především k filmům o výtvarném umění. Při bádání v archivních materiálech z různých zdrojů jsem pracovala s hypotézou, že Kotalík ve funkci ředitele NG v letech 1967–1990 dlouhodobě spolupracoval s filmovými institucemi a Československou televizí, a tím se významně podílel na popularizaci umění skrze filmy o výtvarném umění.

Při pohledu do materiálů týkajících se Kotalíkovy činnosti před jeho nástupem do Národní galerie v Praze jsem měla možnost zjistit, jakým způsobem přistupoval k šíření výtvarného umění. Dospěla jsem k názoru, že i s přihlédnutím k jeho dlouholetému pedagogickému působení, obsáhlé publikační činnosti nebo vedení NG, bylo jeho záměrem dostat výtvarné umění k co nejširšímu publiku. Dalším zjištěním, ke kterému jsem dospěla, je, že Kotalík měl zkušenosti se spoluprací s filmem ještě dlouho před nástupem do NG a zároveň se zamýšlel nad možností využití filmového média k popularizaci výtvarného umění.

Z jeho kinematografických aktivit i materiálů, které mu sloužily k dokumentaci filmu a televize, vyplývá, že středem jeho zájmu byly filmy o výtvarném umění kvůli svému popularizačnímu charakteru a animované filmy pro jejich výtvarnou stránku. Ačkoli se v Kotalíkově osobním fondu nacházejí také jeho vlastní poznámky například o filmech Charlese Chaplina, materiály týkající se filmů o výtvarném umění a filmů animovaných výrazně převažují.

Kotalík dlouhodobě a pravidelně participoval na festivalu filmů o výtvarném umění Arsfilm Kroměříž. Ten byl v období činnosti důležitým aktérem v popularizaci umění skrze filmy, v povzbuzení tvorby Československého filmu a Československé televize filmů o umění. Zároveň byl platformou pro diskuze odborníků z různých uměleckých oborů. Kotalík měl na několika ročnících funkci předsedy poroty, při které kromě hodnocení soutěžních filmů posuzoval stav produkce filmů o umění a společně se členy poroty navrhoval organizační změny. Zároveň byl Kotalík téměř po celou dobu fungování festivalu jediným zástupcem galerie v porotě.

Kotalík se různými způsoby podílel také na československých a zahraničních festivalech. Filmy o výtvarném umění měl možnost hodnotit na Mezinárodním festivalu filmů o umění a životopise umělců v italském městě Asolo. Výtvarnou stránku animovaných filmů posuzoval jako předseda poroty pro animovaný film opakovaně na Festivalu filmů pro děti v Gottwaldově, stejnou funkci vykonával také na nově vzniklém Festivalu animovaného filmu ANIMAFILM v Českých Budějovicích. Jako historik umění participoval také na Mezinárodním filmovém festivalu v Karlových Varech, kde bylo jeho úkolem vytvořit tematické výstavy pro doprovodný program festivalu.

Neopomenutelná je také Kotalíkova dlouhodobá spolupráce s Československou televizí, a to především na pořadech o uměleckých dílech ze sbírek Národní galerie. Kromě samozřejmé prezentace instituce, kterou vedl, dbal na odbornost a přesnost výkladu, vzhledem k televiznímu formátu ale také na srozumitelnost a přístupnost pro diváky. Během Kotalíkova vedení NG se také významně rozvíjela spolupráce ČST a NG, a to nejen pouze k propagaci výstav, nově otevřených expozic nebo dalších akcí pořádaných NG skrze zpravodajské pořady.

Kromě výše popsaného jsem v rámci výzkumu došla k poznatku, že instituce, se kterými Jiří Kotalík spolupracoval, vzájemným působením stimulovaly rozvoj filmů o výtvarném umění a jeho popularizaci. Díky festivalu Arsfilm vzrostla poptávka po filmech o umění. Na jedné straně podněcoval ČSF a ČST k produkci těchto filmů, na straně druhé pro ně byl distribuční platformou a pomohl je šířit k širšímu publiku. Do festivalu byly například přihlášeny některé díly televizního cyklu *Dílo a osobnost*, na který dále částečně navazovaly již zmíněné pořady *Prameny poznání* a *Mistrovská díla Národní galerie v Praze*. Tím bylo zároveň dosaženo intenzivnější spolupráce mezi ČST a NG, tudíž i k možnosti veřejnosti obeznámit se s domácími uměleckými sbírkami.

Během období normalizace v Československu byla dostupnost děl výtvarného umění mnohem nižší, než je například dnes. Filmy a pořady o výtvarném umění tedy mohly poskytnout široké veřejnosti možnost poznání nedostupných uměleckých děl a přispět k rozvoji povědomí o výtvarné kultuře nejen v Československu. Jiří Kotalík si byl této možnosti plně vědom a vzhledem k jeho aktivnímu přístupu k prezentaci výtvarného umění pro co největší počet lidí se významným způsobem podílel na rozvoji tohoto filmového žánru.

6 Seznam použitých zdrojů a literatury

Archivní prameny

Archiv Muzea Kroměřížska

Dokumentace regionu, fond ARSFILM Kroměříž (1964–1983)

Archiv Národní galerie v Praze

Fond Jiří Kotalík (1920–1996)

Fond Národní galerie (1945–1990)

Dokumentace výstav NG (1945–1990): Herec v českém výtvarném umění (Karlovy Vary, 1988)

Dokumentace výstav NG (1945–1990): 40 let animovaného filmu (Karlovy Vary, 1986)

Národní archiv

Fond MK ČSR-ČR

Národní filmový archiv

Fond Ústředního ředitelství československého filmu, nezpracovaný

Spisový archiv České televize

Archiv a programové fondy (APF ČT): Spisový archiv ČT

Neperiodické publikace

14. sjezd KSČ: Praha 25. května - 29. května 1971. Praha, Svoboda 1971.

200 let Národní galerie v Praze: 1796-1996. Praha, Národní galerie v Praze 1995.

Bahnová, Barbara. *Filmové ceny a ekonómia prestíže: Festival filmov pre deti a mládež v Gottwaldove 1961–1989* [online]. Brno, 2018. Dostupný na:

<<https://is.muni.cz/th/qkllh/>>.

Cavallotti, Diego - Denis Lotti - Andrea Mariani (eds.), *Scrivere la storia, costruire l'archivio: Note per una storiografia del cinema e dei media.* Meltemi: Milano 2021.

Celostátní štáb Arsfilmu, *ARSfilm za divákem.* Kroměříž, Celostátní štáb ARSfilmu, 1979.

Fiala, Oldřich - Ivo Hanák - Milan Joska (eds.), *Arsfilm amatérů: celostátní soutěžní přehlídka filmů o umění a animované tvorby: sborník k jubilejnímu 10. ročníku*. Kroměříž: Městský národní výbor 1982.

Havelka, Jiří, *Čs. filmové hospodářství. 3. [díl], Dokumentární a animovaný film 1922-1957*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1959.

Jaskmanický, Jiří, *Historik umění Jiří Kotalík: pamětní tisk k 75. výročí*. Praha: Galerie Paideia 1995.

Přípravný štáb Arsfilmu, *Arsfilm: 15 let přehlídky filmů o umění: 1964-1978*. Kroměříž, Arsfilm 1978.

Slavíček, Lubomír, *Slovník historiků umění, výtvarných kritiků, teoretiků a publicistů v českých zemích a jejich spolupracovníků z příbuzných oborů (asi 1800-2008)*, 1. svazek A-M. Praha: Academia 2016.

Slavíček, Lubomír, *Slovník historiků umění, výtvarných kritiků, teoretiků a publicistů v českých zemích a jejich spolupracovníků z příbuzných oborů (asi 1800-2008)*, 2. svazek N-Ž. Praha: Academia 2016.

Solařová, Eva, *Arsfilm a arsfilmy [závěrečná seminární práce]*. Praha: FAMU 1983.

Solařová, Eva, *Arsfilm Kroměříž a jeho úloha v esteticko-výchovném procesu v naší společnosti [závěrečná seminární práce]*. Praha: FAMU 1982.

Šulc, Alan František, *Poznané budiž sděleno. O tom, jak žil a byl novinář, filmař – laskavý kantor FAMU A. F. Šulc*. Ed. Kateřina Šulcová. (Praha): FITES 1999.

Periodika

Ars film: zpravodajství ... celostátní přehlídky filmů o umění. Kroměříž: Ars film 1964-1981.

Ateliér: čtrnáctideník současného výtvarného umění = fortnightly journal of contemporary art Praha, Svaz československých výtvarných umělců 1988–2015.

Bulletin of the National Gallery in Prague = Bulletin Národní galerie v Praze. Praha: Národní galerie 1991–.

Dějiny a současnost, Praha: Nakladatelství Lidové Noviny 1959–.

Film a doba: otázky a problémy československé a světové kinematografie: soubor článků a statí o filmové tvorbě. Praha: Československý státní film 1952–1954.

Filmové informace. Praha: Československý státní film 1950–1972.

Filmový přehled: týdeník pro kulturní využití filmu. Praha: Československý státní film 1950–2012.

Zpravodaj československého filmu. Praha, Československý filmový ústav 1975–1990.

Zpravodaj: Academia film Olomouc – Academia video Olomouc. Olomouc: Academia film 1967–1991.

Internetové zdroje

Abart

(<https://cs.isabart.org/>)

Asolo Art Film Festival

(<https://asoloartfilmfestival.com/>)

Česká televize

(<https://www.ceskatelevize.cz/>)

Český hudební slovník osob a institucí

(<https://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/>)

ČT Art

(<https://art.ceskatelevize.cz/>)

Filmový přehled

(<https://www.filmovyprehled.cz/cs>)

MFF Karlovy Vary

(<https://www.kviff.com/cs/uvod>)

Národní galerie v Praze

(<https://www.ngprague.cz/>)

7 Seznam zkratk

AFA	Arsfilm amatérů
ČSF	Československá televize
ČSFÚ	Československý filmový ústav
ČST	Československý film
FITES	Svaz československých filmových a televizních umělců
FIUS	Filmový umělecký sbor
HRVP	Hlavní redakce vzdělávacích pořadů
KSČ	Komunistická strana Československa
MěNV	Městský národní výbor
MK	Ministerstvo kultury
MŠ	Ministerstvo školství
NG	Národní galerie v Praze
NV	Národní výbor
ROH	Revoluční odborové hnutí
SČDU	Svaz českých dramatických umělců
SSM	Svaz socialistické mládeže
ÚPF	Ústřední půjčovna filmů
ÚVOS	Ústřední výbor odborových svazů

Příloha 1: Seznam filmů, na kterých se podílel Jiří Kotalík

Zdroj: Národní filmový archiv.

Rok	Název	Režie	Funkce Jiřího Kotalíka
1955	<i>Václav Rabas</i>	Lukáš František	odborný poradce
1961	<i>Obraz</i>	Jan Iván	odborný poradce
1963	<i>Osvobozená paleta</i>	Šulc A.F.	odborný poradce, autor komentáře
1966	<i>Otto Gutfreund</i>	Lukáš František	odborný poradce
1967	<i>Kdy začal dnešek</i>	Kudela Petr; Skalský Vladimír	odborný poradce
1972	<i>Nevěry a smutky</i>	Kudela Petr	odborný poradce
1973	<i>Jan Zrzavý Zamyšlení</i>	Patočka Jiří	odborný poradce
1975	<i>Národní umělec Karel Souček</i>	Ferenc Jindřich	odborný poradce
1975	<i>Jan Preisler – Černé jezero</i>	Studený Svatopluk	odborný poradce
1976	<i>Dvě jubilea Jana Zrzavého</i>	Třeštíková Helena	odborný poradce
1977	<i>Z pokladů Národní galerie v Praze Evropské sbírky ve Šternberském paláci</i>	Šefranka Bruno	odborný poradce
1979	<i>Doba Karla IV. v dějinách národů ČSSR</i>	Topič Kristian	odborný poradce
1980	<i>Anežský klášter</i>	Plítek Evžen	odborný poradce
1981	<i>Krajina jako obraz SVĚTA</i>	Lehovec Jiří; Lehovcová Květa	odborný poradce
1982	<i>Česká výtvarná kultura sedmdesátých let</i>	Kořán Josef	odborný poradce
1989	<i>Dialogy Stanislava Libenského a Jaroslavy Brychtové</i>	Ruttner Petr	v záběru

Příloha 2: Seznam dělů pořadu *Prameny poznání a Mistrovská díla Národní galerie v Praze*

Zdroj: ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Dokumentace – Televize.

Prameny poznání (1977–1983)

1. Z pokladů NG v Praze – staré české umění /Jiřský areál/
2. Z pokladů NG v Praze – evropské sbírky /Šternberský palác/
3. Z pokladů NG v Praze – grafická sbírka /palác Kinských/
4. Z pokladů NG v Praze – sbírka českého sochařství /Zbraslav/
5. Z pokladů NG v Praze – české malířství 19. století /Anežský klášter/
6. Člověk včera a dnes – Národní muzeum historické
7. Národní muzeum přírodovědecké
8. Svědectví času aneb věda a technika v muzeu /Národní technické muzeum a další muzea v republice/
9. Moravská galerie
10. Muzeum a současnost – Muzeum Klementa Gottwalda v Praze
11. Muzeum a svět tónů – Národní muzeum a muzea hudby
12. Muzeum a literatura – Památník národního písemnictví
13. Muzeum a kniha – muzea v naší vlasti, která jsou specializovaná na knihy, a především osobnosti spisovatelů a Muzeum Knihy ve Žďáru nad Sázavou
14. Člověk a půda – zemědělská muzea
15. Šumavská muzea
16. Západočeská galerie v Plzni
17. Alšova jihočeská galerie
18. Středočeská galerie
19. Severočeská galerie v Litoměřicích
20. Dovednost a moudrost věků – národopisná muzea
21. Galerie výtvarného umění v Chebu
22. Východočeské galerie
23. Muzeum Hlavního města Prahy
24. Náprstkovo muzeum – sbírky asijských kultur na zámku Liběchov
25. Slezské muzeum v Opavě
26. Moravské muzeum

27. Galerie Vysočiny
28. Galerie výtvarného umění v Ostravě
29. Krajské vlastivědné muzeum v Olomouci
30. Obrazárna v Kroměříži
31. UMPRUM – film o poslání tohoto významného muzea
32. Skleněný poklad – UMPRUM – sbírky skla a bižuterie
33. Umění z keramických pecí – UMPRUM – sbírky keramiky a porcelánu

Mistrovská díla Národní galerie v Praze I (1982)

1. Mistr Theodorik – Sv. Vít
2. Karel Škréta – Podobizna Marie Maxmiliány ze Šternberka
3. Matyáš Bernard Braun – Juda Tadeáš nebo Kamenný anděl
4. Pieter Brueghel st. – Senoseč
5. Frans Hals – Podobizna harlemského starosty Jaspera Schade von Westrum
6. Antonio Canal – Canaletto – Pohled na Londýn s Temží
7. Francisco Goya – Don Miguel

Mistrovská díla Národní galerie v Praze II (1983)

1. Caspar David Friedrich – Moře
2. Karel Purkyně – Kovář Jech
3. Pierre-Auguste Renoir – Milenci
4. August Rodin – Kovový věk
5. Edward Munch – Tanec na břehu
6. Pablo Picasso – Autoportrét
7. Otto Gutfreund

Příloha 3: Dopis Jiřího Lehovce Jiřímu Kotalíkovi ze dne 28. října 1980

Zdroj: ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Osobní korespondence – Jednotlivci.

Jiří Lehovec

Drahy přáteli profeme,
je to špatné a dlouhé. Psal jsem to ve velkém
specku, myšlenou spoustou organizační a admi-
nistrativní prací a odročováními toho filmu.

Alle myslím si, že to můj děk je klíč
k tvé starší úřadě. Ta je totiž mluva!
Je důležité aby to mělo charakter tvé odbornosti
tělís zprávy vyjádření a též mělo (ne
přítis nerozumitelné) odborné terminologie.
Protože jinak by to bylo můj a ne tvůj prolog!

Tare' si myslím, že s toum fištronem,
něčimodně a jeněvodně ti to needs
toleik práce.

Důležité je, aby to bylo mluvené (ne čtené!)
srozumitelné a přesné. Musí to mít peťt
ostuosti a také musí být jasné, že to nřs'
obornit toleto formát.

a nemeto by to být delší 3 a 3/2
minut.

Zároveň přikládám pro informaci svůj scénář,
* z jehož předmluvy by se daly čerpat řadě
některé mystériky.

Scénář jsem ^{už} ~~maloval~~ dost měrně podle těch
fotografií, ale ne komentáři právě pracuji
s vaším Dr. Slavickem - dočlejší dost velkých
úprav - takže se ho nezdá.

Končím s velkým souhlasem a
zároveň díky za přívětivou práci.

Srdčně

Jiří Lehner

Praha, 28. října '80.

P.S. Myslim, že se nebudete muset ještě
přemýšlet. T. L.

P.S.2. Ať tě přeje rozvílení také
můj křesťan, zavlejší.
Mám 27-71-10. T. L.

[přepis]

Drahý příteli profesore,

Je to špatné a dlouhé. Psal jsem to ve velkém spěchu, rozptylován spoustou organizačních a administrativních prací s dokončením toho filmu.

Ale myslím si, že to může dát základ k tvé vlastní úpravě. Ta je totiž nutná. Je důležité, aby to neslo charakter tvé osobnosti, tvého způsobu vyjadřování a též určité (ne příliš nesrozumitelné) odborné terminologie. Protože jinak by to byl můj a ne Tvůj prolog!

Také si myslím, že s tvým fištrónem, vědomostma a zkušenostma ti to nedá tolik práce.

Důležité je, aby to bylo mluvené (ne čtené!), srozumitelné a hezké. Musí to nést pečeť osobnosti a také musí být jasné, že to říká odborník tvého formátu.

A nemělo by to být delší 3 až 3'/2 minut.

Zároveň přikládám pro inspiraci svůj scénář, z jehož předmluv by se daly možná čerpat některé myšlenky.

Scénář jsem už natočil dost věrně podle těch fotografií, ale na komentáři právě pracuji s vaším dr. Slavíčkem – dochází dost velkých úprav – takže si ho nevyšímej.

Končím s velkými omluvami a zároveň díky za připravenou práci.

Srdečně

Jiří Lehovec

Praha, 28. října 1980

P. S. Myslím, že se nebudeš muset za ten film stydět.

P. S. 2. Až Tě přejde rozčilení tak mně třeba zavolej.

Příloha 4: Dopis Evy Friedrichové Jiřímu Kotalíkovi ze dne 28. března 1985

Zdroj: ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Osobní korespondence – Jednotlivci.

28. března 1985

Vážený a milý pane profesore,
upřímně děkuji za krásnou
a mně milou publikaci. Teď
dále děkuji za Vaš dopis, který
mě neméně potěšil. Vážíte
jsem si a oděšit Vám obětavé
spolupráce a budu se jít
z hlediska a světlých bodů mé
pubce, na který budu vždycky
vzpomínat. Spolu s Vámi se domní-
vám, že jsme se práce pro-
kusili o něco nového, navíc
deliriantně mládí českého
- a díky Vám a všem duš, které
jste vybral pro jednotlivé stránky,
to byla pro práci „klubové“
a patř i rozhodnutí. Tak to učinil.

[přepis]

28. března 1985

Vážený a milý pane profesore,

Upřímně děkuji za krásnou a mně milou publikaci. Zvláště ale děkuji za Váš dopis, který mě neméně potěšil. Vážila jsem si a vážím Vaší obětavé spolupráce a bude to jeden z krásných a světlých bodů mé práce, na který budu vždycky vzpomínat. Spolu s Vámi se domnívám, že jsme se přece jen pokusili o něco nového, navíc televiznímu médiu blízkého – a díky Vám a všem těm, které jste vybral pro jednotlivé pořady, to byly a jsou pořady „hluboké“ a proto i nadčasové. Tak to cítím.

Navíc bych Vám měla poděkovat za to, že jste mě v průběhu spolupráce mnohému doslova naučil, za takovou soukromou univerzitu. A proto doufám a věřím, že pokud Vám zbyde trochu času, nezanevřete na to naše někdy technicky nespolehlivé médium a ještě spolu nějaké pořady vytvoříme.

Přeji Vám moc a moc zdraví a energie (jak Vás všichni známe), také proto, že dobře vím, kolik úsilí věnujete dokončení započatého díla. Je mně – a nejenom mně – jasné, že bez jasnozřivé a jednotící osobnosti by nebylo nic.

Ještě jednou děkuji a těším se někdy na osobní setkání.

Srdečně

Eva Friedrichová

**Příloha 5: Korespondence mezi Jiřím Kotalíkem a A. F. Šulcem
[pravděpodobně 1974–1975]**

Zdroj: ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Osobní korespondence – Jednotlivci.

Praha, dne 4. prosince 1974

Milý Františku,

dozvěděl jsem se teprve s opožděním o Tvém životním jubileu; odpusť tedy, že se ozývám teprve teď - ale o nic méně srdečně. -

Chci Ti popřát všechno dobré a krásné do dalších let života a práce, připít Ti spon na dálku sklenkou jihomoravského vína, a také trochu zavzpomínat na čas, kdy jsem jako student pod Tebou sloužil, a kdy jsme se pak setkávali v společné práci při filmech či v porotách v Kroměříži; vážím si Tvého přátelství a jsem rád, že jsme si vždy ve věcech umění dobře rozuměli a rozumíme.

Upřímně Tvůj

Jiří K o t a l í k

Vážený soudruh
prof. F.A. Š u l c
Filmová a televizní fakulta AMU
Smetanovo nábř. 2
P r a h a 1

PROSTRAVENO
F. 6. 12. 74

spec. kma. co. J

Milý Jiří,

prostřednictvím TV obrazovky jsem s Tebou
v častém kontaktu a tak vídám, že
nijak nepolevuje Tvůj vzorný publicistický
a popularizační vědecký elán, kterým nás
oba už po dlouhá léta ochraňuje před
dotěrnými atakami postaršího věku.

Děkuji Ti za krásný vzpomínkový dopis k
mým věnu neposobitelským pětosedmadesá-
tinám. Vzdávám v něm potvzení, že
můžeme mít větší pocty, je tvarek i
kamarádů, od nichž se můžeme stále něčemu
přimčovat, zejména v oblasti tvůrčího názoru
a charakteru.

Doufám, že se brzo opět setkáme (má se
přípravit nového profilu) a probereme
situaci na kulturní frontě. Přepi Ti do
nového roku zdрави a výdrži u tvůrčí
práci.

V přímání Tvůj

A. F. Sule

[přepis]

Milý Jiří,

prostřednictvím TV obrazovky jsem s Tebou v častém kontaktu a tak vidím, že nijak nepolevuje Tvůj vzorný publicistický a popularizačně vědecký elán, který nás oba už po dlouhá léta ochraňuje před dotěrnými ataky postaršího věku.

Děkuji Ti za hezký vzpomínkový dopis k mým věru nepochopitelným pětasedmdesátinám. Nacházím v něm potvrzení, že užitečnější než veřejné pocty je svazek s kamarády, od nichž se můžeme stále něčemu přiučovat, zejména v oblasti tvůrčího názoru a charakteru. Doufám, že se brzo opět setkáme (snad v přípravě nového Arsfilmu) a probereme situaci na kulturní frontě. Přeji Ti do nového roku zdraví a výdrž v tvůrčí práci.

Upřímně Tvůj

A. F. Šulc

Příloha 6: Dopis Jiřího Kotalíka Eduardu Hoffmanovi ze dne 10. prosince 1979

Zdroj: ANG, fond Jiří Kotalík (1920–1996), Osobní korespondence – Jednotlivci.

Praha, dne 10. prosince 1979

Milý Eduarde,

Četl jsem v LD interview s Tebou. -
Velmi rád bych napsal stať o počátcích našeho animovaného filmu,
zejména v prvních letech jeho vývoje. -

Mohl by mi poradit, kde bych mohl získat potřebné informace
či dokumentaci všeho druhu ?

A bylo by možné promítnout si postupem všechny - či aspoň
většinu filmů ?

Chtěl bych ze svého hlediska poukázat na výtvarný význam a
úroveň animovaných filmů, které se tak zařazují i do vztahu
s výtvarnou kulturou a stávají se tak významnou hodnotou celé
naší kultury vůbec.

Těším se na Tvou zprávu, event. telefo-
nické zavolání (NG 538964, byt 536187)

Se srdečným pozdravem

^{Tvůj J}
Jiří Kotalík
Jiří K o t a l í k

Zasloužilý umělec
doc. Eduard H o f f m a n n
Janáčkovo nábř. 39
P r a h a 5

VYPRÁVENO

12 pros. 1979

Příloha 7: Zpráva o ukončení festivalu Arsfilm Kroměříž

Zdroj: Eva Solařová, *Arsfilm Kroměříž a jeho úloha v esteticko-výchovném procesu naší společnosti* [závěrečná seminární práce]. Praha: FAMU 1982, s. 59-63.

- 59 -

MĚSTSKÝ NÁRODNÍ VÝBOR V KROMĚŘÍŽI

M i m o ř á d n á z p r á v a
pro 22. schůzi rady MěstNV v Kroměříži,
konanou dne 6. 5. 1982

Věc: Zrušení celostátní soutěžní přehlídky filmu a televizních pořadů o umění ARSFILM Kroměříž

Cílem zprávy je seznámit radu MěstNV v Kroměříži se závěry posledních jednání k zajištění uvedené akce.

Materiál je předkládán jako mimořádná zpráva

Pořadové číslo zprávy

22-202-05

Obsah materiálu:

vlastní zpráva

návrh na usnesení

Materiál předkládá:

Milan Vaculík, předseda celostátního štábu Arsfilmu

Materiál zpracoval:

Milan Vaculík, předseda celostátního štábu Arsfilmu

Podklady:

Závěry z jednání 15. 2. a 9. 3. 1982, dopis SČDU

č.j. 125/82 ze dne 26. 4. 1982

Celostátní soutěžní přehlídka filmů a televizních pořadů o umění a animované tvorby Arsfilmu Kroměříž probíhá v našem městě od r. 1964. Uskutečnilo se dosud 18 ročníků této významné kulturně politické a kulturně společenské akce, která za uplynulá léta přesáhla rámec nejen regionu, ale podle zájmu v zahraničí i hranice ČSSR.

V průběhu vývoje Arsfilmu doznalo politickoorganizační zajištění statut i obsahové zaměření řadu pozitivních změn; Arsfilmu Kroměříž se stal tribunou výměny zkušeností o zaměření tvorby v této oblasti, tribunou pro uplatnění filmů a pořadů o umění v širokém společenském kontextu. Za 18 let se zúčastnilo přes 4 000 delegátů, z toho na 70 delegátů zahraničních, promítlo se přes 900 soutěžních snímků, jež vidělo více jak 120 000 diváků. Přehlídku od jejího vzniku doplňovala řada dobrovolných akcí, 85 výstav, 30 seminářů a 20 diskusních klubů.

Arsfilm každoročně zajišťuje jako hlavní pořadatel MěstNV v Kroměříži, jehož rada jmenuje celostátní štáb, porotu a pravidelně projednává zajištění i vyhodnocení jednotlivých ročníků. Spolupořadatelé jsou pod záštitou ministerstev kultury a školství ČSR a SSR SČDU, Čs. film, ČST, ÚVOS ROH pracovníků kultury, umění a spol. organizací a lidově tvůrčí svazy.

Uspořádání přehlídky je nesmírně náročné a obsahového, organizačního, časového i finančního hlediska. V čele celostátního štábu složeného ze zástupců spolupořadatelů a místních organizátorů již 7 let stojí předseda MěstNV v Kroměříži s. Milan Vaculík.

Celostátní štáb Arsfilmu se již po léta snažil bezpočtem jednání v rovině vedení spolupořadatelů řešit některé problémy organizování přehlídky. Řada pozitivních opatření byla přijata v rovině vlastního zajištění a prů-

běhu akce, nepodařilo se však dořešit zásadní otázku hlavního pořadatele ani některé problémy finančního zajištění.

15. 2. t.r. byl pozván předseda celostátního štábu k náměstkovi ředitele ÚŘ ČSF s. dr. Marvanovi, který byl pověřen sdělit zástupci Arsfilmu negativní stanovisko ÚŘ ČSF pro další podíl na Arsfilmu. Předseda štábu informoval o negativním stanovisku ÚŘ ČSF vedení ČST, SČDU i náměstka ministra kultury s. dr. Švageru.

Na základě těchto informací a po předchozím jednání s předsedou SČDU s. Kákošem bylo tímto svazem na 9.3.1982 svoláno jednání za účasti představitelů ČSF, ČST, Krátkého filmu Praha, místopředsedy SČDU s. Balíka, tajemníka SČDU s. ing. T. Veselého, na němž štáb Arsfilmu zastupoval jeho předseda.

Jednání konstatovalo kladná stanoviska ministerstva kultury ČSR, SČDU, ČST pro konání přehlídky a potvrdilo negativní stanovisko filmu. Vyznělo v závěry:

1. Ze strany SČDU znovu projednat v příslušných orgánech negativní stanovisko ÚŘ ČSF k účasti na soutěžní přehlídce Arsfilm
2. Dořešit hlavní pořadatelství akce v rovině SČDU a z důvodů nutnosti společného postupu jak filmu tak televize, tak i akce celostátní
3. Sdělit předsedovi štábu výsledek projednání do 15.4. 1982

Po urgenčním dopise předsedy celostátního štábu bylo 26. 4. 1982 sděleno závěrečné stanovisko SČDU, které potvrzuje záporný názor ČS filmu a sděluje, že SČDU se nemá stát hlavním pořadatelem.

Na základě uvedených skutečností předkládám radě MěstNV v Kroměříži návrh na zrušení této tradiční akce v Kroměříži.

Rada MěNV v Kroměříži

Návrh na usnesení

rady MěNV v Kroměříži, ze dne 6. 5. 1982 č. 22-202-05
ke zprávě

Zrušení celostátní soutěžní přehlídky filmů a televizních
pořadů o umění Arsfilma Kroměříž

Rada MěNV v Kroměříži projednala přednesenou zprávu a
k o n s t a t u j e

že vzhledem k negativnímu stanovisku ÚŘ ČSF k další účasti
Čs. filmu na uvedené soutěžní přehlídce, není možné zajis-
tit 19. ročník festivalu ani ročníky další, pokud toto
stanovisko nebude zrušeno, a proto

r u š í

1. celostátní štáb Arsfilma Kroměříž
2. zmocnění dána celostátnímu štábu ke jmenování skupin
a komisí štábu, čestného předsednictva, poroty a výbě-
rové komise
3. zmocnění dána předsedovi celostátního štábu k zajiště-
ní této akce

u k l á d á vedoucímu odboru ŠAK s. Koutnému

- zaslat s průvodním dopisem mimořádnou zprávu včetně
usnesení všem členům celostátního štábu, čestného před-
sednictva, poroty a místním organizátorům

do 15. 5. 1982

- zrušit všechny vystavené objednávky týkající se zajiš-
tění XIX. ročníku Arsfilmu

do 15. 5. 1982

v y s l o v u j e

poděkování za obětavou práci všem organizátorům, kteří
doposud Arsfilm zajišťovali.

Rozdělovník: 3x odbor vnitř. a org.
100x dle usnesení

Milan Vaculík

Jiří Peštulka
tajemník MěstNV